

सार्गदर्शकास्त्रम् आधीनीनगर उपस्थापयन् पश्चाद् युवां तूर्णम् शतनृत्तान्
आगमिष्यथः सीलतिमयो प्रतीमाम् आज्ञां प्राप्य ते प्रत्यागताः ।

पैल आधीनीनगरे तावपेक्ष्य तिष्ठन् तन्मगरं प्रतिमाभिः परिपूर्णं १६
दृष्ट्वा घन्तप्रहृदयो ऽभवत् । ततः स भजनभवने यान् शिङ्गदीयान् भक्त- १७
लोकांश्च हृष्टं च यान् अपश्यत् तैः सह प्रतिदिनं विचारितवान् ।
किन्त्विपिकूरेयस्तोयिकीययो मंतगाक्षिणः कियन्तो जनास्तेन सार्द्धं १८
श्रवदन्तः । तत्र केचिद् अकथयन् एष वाचालः किं वक्तुम् इच्छति ?
अपरे केचिद् श्रवदन् एष जनः कस्याश्चिद् विदेशीयाया देवतायाः
प्रचारक इत्यनुभूयते यतः स यीशोरुत्थानकथां तान् प्रति प्रचा-
रयत् । ततः परं ते तम् अरेयपागनाम् विचारस्थानम् आनीय प्रावो- १९
चन् इदं यत्नवीनं मतं न प्राचीकण इदं कीदृशं शतद् अस्मान् आवय-
यामिमाम् असम्भवकथाम् अस्माकं कर्णगोचरीकृतवान् अस्या भावार्थः २०
क इति वयं ज्ञातुम् इच्छामः । तदाधीनीनिवासिनस्तन्मगरप्रा- २१
प्तिनश्च केवलं कस्याश्चन नवीनकथायाः श्रवणेन प्रचारेण वा कास्त्रम्
अथापयन् ।

अतएव पैलाऽरेयपागस्य मध्ये तिष्ठन् शतां कथा प्रचारितवान् २२
हे आधीनीयलोका यूथं सर्वथा देवपूजायाम् आसक्ता इत्यहं प्रत्यर्त्तं
पश्यामि । यतः पर्यटनकाले युष्माकं पूजनीयं पश्यन् अविज्ञात- २३
देवतायै शतल्लिपियुक्तां यज्ञवेदीमेकां दृष्टवान् ; अतो न विदित्वा
यं पूजयन्ने तस्यैव तत्त्वं युष्मान् प्रति प्रचारयामि । जगतो जगत्- २४
स्थानां सर्ववस्तूनाञ्च स्रष्टा य ईश्वरः स स्वर्गपृथिव्येरेकाधिपतिः भन् कर-
निर्मितमन्दिरे न निवसति ; अपरं सर्वेभ्यो जीवनं प्राणान् सर्वसामग्री- २५
श्च प्रददाति ; अतएव स कस्याश्चित् सामग्र्या अभावेक्षतो मनुष्याणां हृषीः
सेवितो भवतीति न । अपरञ्च स भूमण्डले निवासार्थम् एकस्मात् शोषि- २६
तात् सर्वान् मनुष्यान् सृष्ट्वा तेषां पूर्वनिष्पितसमर्थं वसतिमोमाञ्च
निरश्चिनोत् ; तस्मात् लोकैः केनापि प्रकारेण सृगयित्वा परमेश्वरस्य २७

२८ तत्त्वं प्राप्तुं तस्य श्वेषणं करणीयम् । किन्तु सोष्माकं कक्षादिदपि दूरे
 तिष्ठतीति नहि, वयं तेन निग्रसनप्रश्वसनगमनागमनप्राणधारणानि
 कुर्याः पुनश्च युष्माकमेव कतिपयाः कवयः कथयन्ति 'तस्य वंशा वयं स्मोहि'
 २९ इति । अतएव यदि वयम् ईश्वरस्य वंशा भवामस्महि मनुष्यैर्विद्यया
 कौशलेन च तद्वितं स्वर्णं रूप्यं वृषद् वैतेषामीश्वरत्वम् अस्माभिर्न ज्ञात-
 ३० व्यम् । अपरञ्च तेषां पूर्वयिलोकानाम् अज्ञानं प्रतीश्वरो यद्यपि नावा-
 धत्त तथापीदानीं सर्वत्र सर्वान् मनः परिवर्त्तयितुम् आज्ञापयति
 ३१ यतः स्वनियुक्तेन पुरुषेण यदा स पृथिवीस्थानां सर्वलोकानां विचारं
 करिष्यति तद्दिनं न्यरूपयत्, अपरं तस्य स्मरणोत्थापनेन तस्मिन् सर्वेभ्यः
 ३२ प्रमाणं प्रादात् । तदा श्रमणानाद् उत्थानस्य कथां श्रुत्वा केचिद् उपाह्वयन्
 ३३ केचिद्वदन्त्यां कथां पुनरपि तत्तः श्रोय्यामः । ततः पौलस्त्येण समीपात्
 ३४ प्रस्थितवान् । तथापि केचित्पौलस्त्येण साङ्गं मिलित्वा व्यश्रमन् तेषां मध्ये
 श्रेयपागोयदियनुसिधो दामारीनामा काचिन्नारी कियन्तो नराश्चासन् ।

१८ अष्टादशोऽध्यायः ।

१ पौलस्त्य करिन्धनगरगमनं श्रमणम् ईश्वरकथाप्रचारणं १९ गात्रियोसमीपेऽवधा-
 दितस्य पि तस्य भुक्तिः २० नानाभगवत्पि गता शिष्याणां श्रेय्यकरणं २१ आ-
 ध्याकथा च ।

१ तद्वटनातः परं पौलो ऽथीनीनगराद् यात्रां कृत्वा करिन्धनगरम्
 २ आगच्छत् । तस्मिन् समये कौदियो रोमानगरं विहाय गन्तुम् सर्वान्
 यिज्जदीयान् आज्ञापयत् तस्मात् प्रिस्त्रिलानाम्ना जायया साङ्गम् इता-
 लियादेशात् किञ्चित्पूज्यम् आगमत् यः पन्तदेशे जात आकुलनामा
 ३ यिज्जदीयलोकः पौलस्त्यं साक्षात् प्राप्य तयोः समीपमितवान् । तौ द्वय-
 निर्माणजीविनौ तस्मात् परस्परम् एकवृत्तिकत्वात् स ताभ्यां सह उर्विला
 ४ तत् कर्माकरोत् । अपरं प्रतिविश्रामवारं भजनभवनं गत्वा विचारं कृत्वा
 ५ यिज्जदीयान् अन्यदेशीयांश्च प्रवृत्तिं याहितवान् । अपरञ्च खोल-
 तिमथ्यो र्मानिदनिवादेशात् समेतयोः यतोः पौल उत्तममना भूत्वा यो-
 ६ रीश्वरेणाभिषिक्तो भवतीति प्रमाणं यिज्जदीयानां समीपं प्रादात् । किन्तु

- २० होयैः सह विचारितवान् । तेन ते स्त्रैः साद्वै पुनः कतिपयदिनानि
 स्थातुं तं व्यनयन् स तदनुरीकृत्य कथमितां कथितवान् धिरूषालमि
 २१ आगम्युत्सवपालनार्थं मया गमनोद्यं; पश्चाद् ईश्वरेच्छायां जातायां
 दुष्प्राक्तं समीपं पुनर्याघुष्यामिष्यामि; ततः परं स तैर्विदष्टः सन्
 २२ अल्पपथेन इक्षिपनगरात् प्रस्थितवान् । ततः कैमरियायाम् उपस्थितः
 सन् नगरं गत्वा मण्डलीं नमस्कृत्य तस्माद् आन्तिरिचियानमरं प्रस्थित-
 २३ वान् । अपरं तत्र कियत्कालं थापयित्वा तस्मात् प्रस्थाय सर्व्वेषां
 शिष्याणां मनांसि सुखिराणि कुर्व्वन् क्रमशो गलातियापुगियादेशयो
 र्भूमित्वा गतवान् ।
 २४ तस्मिन्नेव समये मिकन्दरिचियानगरे जातो उपलोनामा शास्त्रवित्
 २५ सुवक्ता धिक्छदीय एक इक्षिपनगरम् आगतवान् । स शिञ्जितप्रभुमार्गो
 मनसोद्योगी च सन् योहो भज्जनमात्रं ज्ञात्वा यथार्थतया प्रभोः कथां
 २६ कथयित्वा समुपादिशत् । अनन्तरम् एष जनो निर्भयत्वेन भजनभजने
 कथयितुम् आरब्धवान् तत आकुलप्रस्थितौ तस्योपदेशकथां निश्चय
 २७ तं स्त्रियोः समीपम् आनीय शुद्धरूपेणेश्वरस्य कथाम् अबोधयताम् । पश्चात्
 स आखाद्यादेशं गन्तुं मतिं कृतवान् तदा तत्रत्यः शिष्यगणो यथा तं
 गृह्णाति तथा भ्रातृगणेन लिखित्वा प्रेषिते सति, अपलोस्तत्रोपस्थितः
 सन् ये जना अनुग्रहं प्राप्य प्रत्यायन् तेषां बहुपकारान् अकरोत्
 २८ फलतो योशुरभिविको जन इति शास्त्रप्रमाणं दत्त्वा प्रकाशरूपेण प्रति-
 पन्नं कृत्वाधिक्छदीयान् निरुत्तरान् कृतवान् ।

१८ कर्मशिरोध्यायः ।

१ पौलद्वारा द्वादशवनेभ्यः प्रविचारादानं ८ वनेकलोकाणां विपरीतं पौल्लेन
 निवेदनं बहुल्लोकानां सारस्यं, १३ अपवित्रभूमेन स्त्रीवापुष्पाणां कृतवत्तत्वं
 साधुविद्यायाः पुण्यकस्य दम्भं ११ पौल्लस्यविपक्षं दीर्घाविषयसर्गकारस्य कलहः
 नगराभिपतिभिसस्य निवारणम् ।

- १ अपरम् करिन्धननगरे उपलोस्थितिकाले पौल उत्तरप्रदेशेनागच्छान्
 २ इक्षिपनगर उपस्थितवान् । तत्र कतिपयशिष्यान् साक्षात् प्राप्य तान्

अपृच्छन्, यूयं विश्वस्य पवित्रमात्मानं प्राप्ता न वा ? ततस्ते प्रत्यवदन् पवित्र
 आत्मा यदीयते तद् अस्माभिः श्रुतमपि न हि । तदा सोवदत् तर्हि यूयं ३
 केन मज्जिता अभवत ? तेऽकथयन् घोह्नेन मज्जनेन । तदा पौल उक्त- ४
 वान् दत्तः परं य उपस्थास्यति तत्र, अर्यान् धीशुखीष्टे, विश्वसितव्यम् इत्युक्त्वा
 घोह्न् मनः परिवर्त्तरूपेण मज्जनेन जले लोकान् अभ्यञ्जयत् । तादृशीं ५
 कथां श्रुत्वा ते प्रभो धीशुखीष्टस्व नाम्ना मज्जिता अभवन् । ततः पौलिन ६
 तेषां गात्रेषु करेऽर्पिते तेषामुपरि पवित्र आत्मावच्छेदवान् तस्मात् ते
 नानादेशीया भाषा भविष्यन्कथासु कथितवन्तः । ते प्रायेण द्वादश- ७
 जना आसन् ।

अनन्तरं पौलो भजनभवनं गत्वा प्रायेण सामन्तयम् ईश्वरस्य राज्यस्य ८
 विचारं कृत्वा लोकान् प्रवर्त्य सादृशेन कथामकथयत् । किन्तु कठिणान्तः- ९
 करणत्वात् कियन्तो जना न विश्वस्य सर्वेषां समक्षम् एतत्पथस्य निन्दां कर्तुं
 प्रवृत्ताः, अतः पौलस्तेषां समीपात् प्रस्थाप्य शिष्यगणं पृथक्कृत्वा प्रत्यहं
 तुराज्जनाब्जः कस्यचिज् जनस्य पाठशालायां विचारं कृतवान् । इत्थं १०
 वत्सरद्वयं गतं तस्माद् आशियादेशनिवासिनः सर्वे धिज्जदीया अन्व-
 देशीयलोकासु प्रभो यीशोः कथाम् अश्रोषन् । अपरं पौलद्वारा ईश्वर ११
 यतादृशम् अद्भुतं कर्म कृतवान् तेन तस्य परिधेये गात्रमार्जने वा १२
 वक्ष्णे पीडितलोकानाम् समीपम् आनीते ते सर्वे निरामया जाता अप-
 वित्रा भूतास्तु तेभ्यो बहिर्गतवन्तः ।

अपरञ्च देशाटनकारिणः कियन्तो धिज्जदीया भूतापसारिणो भूत- १३
 यस्तलोकानां सञ्चिधौ प्रभो यीशोर्नाम जप्त्वा वाक्यमिदम् अवदन् यस्य
 कथां पौलः प्रचारयति तस्य बीशो नाम्ना युष्मान् आज्ञापयामः । अपरञ्च १४
 स्त्रीवानाद्यो धिज्जदीयानां प्रधानयाजकस्य सप्तभिः पुत्रैस्तथा क्लृप्ते सति
 कश्चिद् अपवित्रो भूतः प्रत्युदितवान् धीशुं जानामि पौलञ्च परिचिनेमि १५
 किन्तु के यूयं ? इत्युक्त्वा सोपवित्रभूतपक्षो मनुष्यो लभ्यं कृत्वा तेषामुपरि १६
 पतित्वा बलेन तान् जितवान् तस्मात्ते गन्ताः कृताङ्गास्तु सन्तः तस्माद्

- १७ गेहात् पलायन्त । अनन्तरं सा वाग् इक्षिपनगरनिवासिनां सर्वेषां
 यिज्जदीयानां भिन्नदेशोद्यानां लोकानाञ्च श्रवणोचरीभूता, ततः सर्वैर्भयं
 १८ गताः प्रभो योश्चोर्नाम्ना यशोऽवर्जित । अपरञ्च येषामनेकानां लोकानां प्रती-
 १९ तिरजायत त आगत्य सैः कृतां क्रियां प्रकाशरूपेणाङ्गीकृतवन्तः । अपरं
 बह्वो मायाकर्मकारिणो स्वस्वयन्यान् आनीय राशीकृत्य सर्वेषां समकम्
 अदाहयन् ततो गणनां कृत्वाबुध्यन्त पञ्चायुतरूपमुद्रामूढपुस्तकानि
 २० दग्धानि । इत्थं प्रभोः कया सर्वदेशं व्याप्य प्रबला जाता ।
 २१ अपरञ्च सर्वेष्वेतेषु कर्मसु सम्यक्पु सत्सु पौलो माकिदनियाखायादेशाभ्यां
 यिरुशालमं गन्तुं मतिं कृत्वा कथितवान् तस्यति यात्रायां कृतायां सत्यां
 २२ मया रोमानगरं द्रष्टव्यं । अनन्तरं खानुगतलोकानां तिमथीराक्षौ द्वौ जनौ
 माकिदनियादेशं प्रति प्रहित्य स्वयम् आशियादेशे कतिपयदिनानि स्थित-
 २३ वान् । किन्तु तस्मिन् समये मार्गे ऽस्मिन् कलहे जातः । तत्कारणमिदं
 २४ अतिमीनामानं रूपविग्रहं निर्माय स्वेषां सर्वेषां शिल्पिनाञ्च यथेष्टलाभम्
 अजनयत् यो दोमोत्रियनामा नाडीन्धमः स तान् तत्कर्मजोविनः सर्व-
 २५ लोकानाञ्च समाहूय भाषितवान् हे मेहेच्छा एनेन विग्रहनिर्माणिना-
 २६ स्माकं जोविका भवति, एतद् यूयं वित्य, किन्तु हस्तिनिर्मितेश्वर
 ईश्वरो नहि पौलनाम्ना केनचिज्जनेन कयामिमं व्याहृत्य केवलेक्षिप-
 नगरे नहि प्रायेण सर्वस्मिन् आशियादेशे प्रवृत्तिं ग्राहयित्वा नञ्-
 २७ लोकानां श्रेष्ठो परावर्त्तिता, एतद् युष्माभिर्दृश्यते अयते च । तेनास्माकं
 वाणिज्यस्य सर्वथा हानेः सम्भवनं केवलमिति नहि, आशियादेशस्थानां
 वा सर्वजगत्स्थानां लोकानां पूज्या धार्तिमो महादेवी तस्या मन्दिरस्था-
 २८ यज्ञानस्य तस्या ऐश्वर्यस्य नाशस्य च सम्भावना विद्यते । एतादृशीं कथां श्रुत्वा
 ते महाक्रोधान्विताः सन्त उच्चैःकारं कथितवन्त इक्षिपीयानाम् अतिमी
 २९ देवी महती भवति । ततः सर्व्वनगरं कलहेन परिपूर्णमभवत् ततः परं ते
 माकिदनीयगाधारिस्तार्खनामानौ पौलस्य द्वौ सहचरौ ध्रुवैकचित्ता
 ३० रत्नभूमिं श्वेन धावितवन्तः । ततः पौलो लोकानां सन्निधिं प्राप्तुम्

उद्यतवान् किन्तु शिष्यगणसं वारितवान् । अनन्तरं पौलस्त्यास्त्रीया ११
 आश्रितादेशस्थाः कतिपयाः प्रधानलोकास्तस्य समीपं नरमेकं प्रेष्य त्वं
 रज्जुभूमिं मा गा इति न्यवेदयन् । ततो नानालोकानां नामाकथाकथ- १२
 नात् सभा व्याकुला जाता किं कारणाद् एतावती जनताभवत् एतद्
 अधिकं लौकैर् नोज्ञायि । ततः परं थिङ्गदीयैः सिकन्दरेऽग्रमरे कृते १३
 लोकैश्च स जनतामध्याद् बलाद् वह्निः कृतौ सिकन्दरो हस्तेन सङ्केतं कृत्वा
 लोकैश्च उत्तरं दातुमुद्यतवान् किन्तु स थिङ्गदीयलोक इति ते निश्चितं १४
 बुद्ध्वा इक्षिणीयानाम् अतिमी देवी महती भवतीति वाक्यं प्रायेण पञ्च
 दण्डान् यावद् एकस्त्रेण प्रोक्तवन्तः । ततो नगराधिपतिस्तान् सुस्थि- १५
 रान् कृत्वा कथितवान् हे इक्षिणीयाः सर्वे लोका आकर्षयन्त, अतिमी-
 महादेव्या महादेवात् पतितायास्तत्प्रतिमायाश्च पूजनम् इक्षि-
 मगरस्थाः सर्वे लोकाः कुर्वन्ते, एतत् केन जानन्ति ? तस्माद् एतयोः १६
 प्रतिज्ञां कैपि कथयितुं न शक्नुवन्ति, इति ज्ञात्वा युष्माभिः सुस्थिरत्वेन
 स्यात्तव्यम् अविविच्य किमपि कर्म न कर्तव्यम् । यान् एतान् मनुष्यान् १७
 धूमन्त्र समानयथ ते मन्दिरद्व्यापहारका युष्माकं देव्या निन्दकाश्च
 न भवन्ति । यदि कश्चन प्रति दोषोच्यस्य तस्य सहायानाञ्च काचिद् १८
 आपत्तिं विद्यते तर्हि प्रतिनिधिलोका विचारम्यानञ्च मन्ति ते तत् स्थानं
 गत्वा उत्तरप्रत्युत्तरं कुर्वन्तु; किन्तु युष्माकं काचिदपरा कथा यदि १९
 तिष्ठति तर्हि विचारसभायां तस्या निष्पत्तिं भविष्यति । किन्वेतस्य २०
 विरोधस्तोत्तरं दातुं शक्नुम एतादृशस्य कस्यचित् कारणस्याभावाद् अश-
 तनकलहहर्तो विचारस्थानं प्रत्यस्माकम् आनयन्शङ्का विद्यते । इति २१
 कथयित्वा स सभास्थलोकान् विमुह्यवान् ।

२० विरोध्यायः ।

१ भाकिरनिशादेशाय पौलस्त्य गमनं २ कथाप्रचारसमय उपरिस्थवाताशयनात्
 पतितस्रोतुलस्य सारथ्यं ३ मिस्रीतनगरे पौलस्त्योपस्थितिः ४ इक्षिणीया-
 आश्रिताः प्राचीनानामुपदेशः सुस्थिर् तेषु च भविष्यदात्मप्रचारकं ५ तस्माद् विमुह्यन्त ।

इत्थं कस्यचिन्निवृत्ते सति पौलस्त्यः शिष्यगणम् आहूय विमर्शनं प्राप्य स्वयं १

- २ माकिदनियादेशं प्रस्थितवान् । अनन्तरं तेन स्थानेन गत्वा महेन्द्रोद्यान्
 ३ शिब्यान् बह्वर्षदिभ्यः स्नानोद्यदेशं उपस्थितवान् । पश्चात् तत्र मासत्रयं
 ४ स्थित्वा तस्मात् सुरियादेशं यातुम् उद्यतः किन्तु थिऊदीयाज्ञं हनुं
 ५ गुप्ता अतिष्ठन् तस्मात् स पुनरपि माकिदनियामार्गेण परावृत्त्य यातुं
 ६ मतिं हतवान् । अपरञ्च विरयानगरीयः सोपातरं थिसलनीयारिस्ताब्धः
 ७ सिक्न्दरो दुर्जनगरीयगायं तिमथि आशियादेशोद्य तुखिकः चकिमश्च
 ८ तेन साङ्गं आशियादेशं यावद् गतवन्तः । एते सर्वे ऽयमराः सन्तोऽस्मान्-
 ९ पेक्ष्य खोद्यानगरे स्थितवन्तः । अनन्तरं किण्डूहून्वपूपात्सर्वादिने गते
 १० सति वयं फिलिपीनगरात् तोयपथेन गत्वा पञ्चमिं दिने खोद्यानगरं
 ११ उपप्लाय तत्र सप्तदिनान्यवातिष्ठाम ।
 १२ तदनन्तरं सप्ताहस्य प्रथमदिने पूपान् भङ्गुं शिथ्यैर्मिलिते सति पौलः
 १३ परदिने तस्माद् व्याचां कर्तुम् उद्यतः सन् तदङ्गि प्राथेन क्षपाथा यामदथं
 १४ यावत् शिथ्येभ्यो धर्षकयाम् अकथयत् । अपरम् उपरिस्थे यस्मिन् प्रकोठे
 १५ सर्भां क्षलासन् तत्र बहवः प्रदीपाः प्राज्वलन् । अपरम् उतुखतामा
 १६ कश्चन युवा वातायन उपविश्यन् धोरतरनिद्राथाम् अमञ्जत् तदा पौलेन
 १७ सङ्कचं कथायां प्रचारितायां निद्रामञ्जितः स तस्माद् उपरिस्थद्वनीय-
 १८ प्रकोष्ठाद् अपतत् ततो लोकास्तं मृतकत्वं धृत्वादेतोत्तथन् । ततः परं पौलो
 १९ ऽवहृत्वा तस्य गात्रे पतित्वा तं कोठे निधाय कथितवान् सूयं व्याकुला मा
 २० भूत नाथं प्राणै रियुक्तः । पश्चात् स पुनरपि उपरि गत्वा पूपान् भङ्गा
 २१ प्रभातं यावत् कथोपकथने कृत्वा प्रस्थितवान् । अनन्तरं ते तं जीवन्तं
 २२ ध्रुवान् मृच्छीत्वा गत्वा परमाश्रयिता जाताः ।
 २३ ततः परं वयं तस्माद् अथे पोतं गत्वास्ननगरम् उत्तीर्य पौलं
 २४ यदीतुं मतिम् अकुर्व्म यतः स तत्र पद्भ्यां प्रजितुं मतिं हवेति
 २५ निरूपितवान् । तस्मात् तत्रास्माभिः साङ्गं तस्मिन् मिलिते सति वयं
 २६ तम् नीत्वा मितुलिन्युपदीपम् आगतवन्तः । पश्चात् तस्मात् पोतं
 २७ मोचयित्वा परेऽहनि खीयोपदीपस्य समुखं लग्नवन्तस्तस्माद् एकेनाङ्गा

शमीपक्षीपं गत्वा पीतं सागधित्वा जोगुलीये स्थित्वा परस्मिन् दिक्वे मिलीतनगरं उपातिष्ठाम् । यतः पौल आशियादेशे कालं सापयितुम् १६ नाभिलष्यन् इक्षिप्रनगरं त्यक्त्वा यातुं मन्त्रणां स्थिरीकृतवान् ; यस्मात् यदि साध्यं भवति तर्हि निस्तारोत्सवस्य पञ्चाशत्तमदिने स यिह्माल-सन्धुपस्थातुं मतिं कृतवान् ।

ततः परं पौलो मिलीताद् इक्षिप्रं प्रति लोकं प्रहित्य मण्डल्याः १७ प्राचीनान् आह्वयानीतवान् । तेषु तस्य समीप उपस्थितेषु स तेभ्य इमां १८ कथां कथितवान् अहम् आशियादेशे प्रथमागमनम् आरभ्याद्यथावत् शुद्धान् सन्निधौ स्थित्वा सर्वसमये यथाचरितवान् तद् यूयं जानीय, फलतः १९ सर्वेभ्यः नम्रमनाः सन् बह्वश्रुपातेन विज्रदीयानाम् कुमन्त्रणाजातनाना-परीक्षाभिः प्रभोः सेवामकरवन् । कामपि हितकथां न गोपायितवान् २० तां प्रचार्थं सप्रकाशं गृहे गृहे समुपदिश्येश्वरं प्रति मनः परावर्तनीयं प्रभो योऽसुखीष्टे विश्वसनीयं विज्रदीयानाम् अन्यदेशीयलोकानाम् २१ समीप एतादृशं साध्यं ददामि । पश्यत साम्प्रतम् आत्मनाकृष्टः सन् २२ यिह्मालम् नगराय यात्रां करोमि तत्र माम्पति यद्यद् घटिष्यते तान्यहं न जानामि ; किन्तु मया बन्धनं क्लेशश्च भोक्तव्य इति पवित्र आत्मा नगरे २३ नगरे प्रमाणं ददाति । तथापि तं क्लेशमहं दृष्टाय न मन्ये ; अपरम् ईश्वर- २४ स्नानुग्रहविषयकस्य सुसंवादस्य प्रमाणं दातुं प्रभो धीमोः सकाशाद् यस्याः सेवाया भारं प्राप्नवं तां सेवां साधयितुं तथा सानन्दं स्वमार्गं समापयितुं निजप्राणानपि प्रियान् न मन्ये । अपरञ्चाधुना पश्यत येषां समीपेऽहम् २५ ईश्वरीयराज्यस्य सुसंवादं प्रचार्थं भ्रमणं कृतवान् एतादृशा यूयं मम वदन् पुनर् द्रष्टुं न प्राक्ष्यथ एतदप्यहं जानामि । अहम् ईश्वरस्य २६ सर्वान् आदेशान् प्रकाशयितुं न न्यवर्ते । अहं सर्वेषां लोकानां रक्षकपात- २७ दोषाद् यत्किञ्चित् आशे तस्याद्य युस्मान् भक्षिणः करोमि । यूयं स्त्रेषु तथा २८ श्वेषु व्रजेषु पवित्र आत्मा युस्मान् अधिपतीन् विधास्य न्ययुक्तं तेषु सर्वेषु सावधाना भवत अपरञ्च यां मण्डलीं प्रभु निर्जरकपातेन क्रीतवान् ताम्

- २८ अतः यतो मया ममने कृतएव दुर्जया कृता युष्माकं मर्त्यं प्रविश्य ब्रह्म
 २९ प्रति निर्दयताम् आचरिष्यन्ति वरश्च युष्माकमेव लोका उत्थाय विव-
 ३० गणम् अपहर्तुं विपरीतम् उपदेक्ष्यन्तीत्यहं जानामि । इतिहेतो र्भूयं
 सचैतन्याः सन्तस्त्रिभूतः, अपरश्चाहम् सासुपातः सन् वत्सरचयं यावद्
 ३२ दिवानिशं प्रतिजनं बोधयितुं न न्यवर्त्ते तदपि स्मरत । इदानीं हे
 भ्रातरो युष्माकं निष्ठां जनयितुं पवित्रीकृतलोकानां मध्येऽधिकारश्च दातुं
 समर्था य ईश्वरस्तथा तस्मानुग्रहस्य यो वादस्तयोक्तमया युष्मान् समार्य-
 ३३ यम् । अपरम् कस्यापि स्वर्णं रूपं वस्त्रं वा प्रति मया लोभो न कृतः ।
 ३४ किन्तु मम मत्सहचरलोकानाञ्च दैन्यनिवारणार्थं मदौघमिदं करद्वयम्
 ३५ अग्राभ्यद् एतद् यूयं जानीथ । अनेन प्रकारेण ग्रहणाद् दानं भद्रमिति
 यद्वाक्यं प्रभु र्गोशुः कथितवान् तत् स्मर्त्तुं दरिद्रलोकानामुपकारार्थं
 अमं कर्त्तुञ्च युष्माकम् उचितम् एतत्सर्वं युष्मानहम् उपदिष्टवान् ।
 ३६ एतां कथां कथयित्वा स जानुनी पातयित्वा सर्वैः सह प्रार्थयत ।
 ३७ तेन ते क्रन्दन्तः पुन मम मुखं न द्रक्ष्यथ विशेषत एषा या कथा
 तेनाकथि तत्कारणान् शोकं विलापञ्च कृत्वा ते कण्ठं धृत्वा पुम्नितवन्तः ।
 ३८ पश्चात् ते तं पीतं नीतवन्तः ।

२१ एकविंशोऽध्यायः ।

१ यैः सस्य शिक्षाजनसमनं ० मार्गमध्ये सुधयादप्रचारवत्स्य किमिष्य मेकमनं
 २१ आगावद्वारा यैः सस्य दुःखे भविष्यद्वाक्यं १० शिक्षासमि तदुपस्थितिः
 आचरणञ्च २० तस्मिन् लोकानां कलहः ३० सहस्रसेनापतिना तत्पुत्रिकेन
 सार्द्धं कथोपकथनञ्च ।

- १ तदनन्तरं तै विस्मृष्टाः सन्तः पीतं वाहयित्वा चजुमार्गेण कोष्
 उपदीपम् आगत्य परेऽहनि रोदियोपदीपम् आगच्छाम ततस्तस्मात्
 २ पातारायाम् उपातिष्ठाम । ततः परं तत्र कैनीकिथादेशीयं पीतमेकं
 ३ प्राप्य तमाह्वय गच्छन्तः । सुप्रोपदीपं दृष्ट्वा तं सव्यदिशि ज्ञाप-
 यित्वा सुरियादेशं गत्वा पीतस्य द्रव्याप्यवरोहयितुं सोरनगरे लागित-

वन्तः । अपरञ्च तत्र द्विव्यगस्य साक्षात्करणाद् वयं तत्र सप्तदिनानि ४
 स्थितवन्तः पश्चात् पवित्रेष्वात्मना पौलं व्याहरन् तं यिरूशालम-
 नगरं भा गमः । ततस्तेषु सप्तसु दिनेषु यापितेषु सप्तु वयं तस्मात् ५
 खानात् निजवर्त्मना गतवन्तः ; तस्मात् ते सवासहस्रवनिता अस्माभिः
 सह नगरस्य परिसरपर्यन्तम् आगताः पश्चादयं जलधितटे आपुपानं
 प्रार्थयामहे । ततः परस्परं विसृष्टाः सन्तोऽवयं पोतं गतास्ते तु स्नस्यगृहं ६
 व्यासृज्य ब्रजितवन्तः ।

ततः परं वयं सौरनगराद् गत्वा तलिमाथिनगरम् उपतिष्ठाम ७
 तत्रास्माकं समुद्रोयमार्गस्थानोभवत् तत्र भ्रातृगणं नमस्कृत्य दिनमेकं तैः
 सार्द्धम् उषितवन्तः । परे ऽहनि पौलस्तस्य सज्जिनो वयञ्च प्रतिष्ठमानाः ८
 कैसरियानगरम् आगत्य सुसंवादं प्रचार्य सप्तजनानां फिलिपनामो
 गृहं प्रविष्टावतिष्ठाम । तस्य चतस्रः कन्या अनूढा भविष्यादित्य ९
 आसन् । तत्रास्मासु वज्रदिनानि प्रेषितेषु यिज्जदीयदेशाद् आगत्या- १०
 गावनामा भविष्यदादौ समुपस्थितवान् । सोस्माकं समीपमेव पौलस्य ११
 कटिबन्धनं गृहीत्वा निजहस्तपादान् बद्धा भाषितवान् यस्मैदं कटि-
 बन्धनं तं यिज्जदीयलोका यिरूशालमनगर इत्यं बद्धा भिन्नदेशीयानां
 करेषु समर्पयिष्यन्तीति वार्क्यं पवित्र आत्मा कथयति ।

एतादृशीं कथां श्रुत्वा वयं तन्नगरवाग्मिनो लोकाश्च यिरूशालमे न १२
 यातुं पौलं वययाम् ; किन्तु स प्रत्यवादीत्, यूयं किं कुहयः किं १३
 क्रन्दनेन ममान्तःकरणं विदीर्णं करिष्यथ ? प्रभो यन्मि नान्को निमित्तं
 यिरूशालमि बद्धो भवितुं केवलं तन्न प्राणान् दातुमपि स्वसज्जोषि ।
 तेनास्माकं कथायाम् अगृहीतायाम् ईश्वरस्य वयेष्व्वा तथैव भवतिर्युक्ता १४
 वयं निरस्थाम । परेऽहनि पाथेयद्रव्याणि गृहीत्वा यिरूशालमं प्रति १५
 यात्राम् अकुर्वे । ततः कैसरियानगरनिवासिनः कतिपयाः शिखा १६
 अस्माभिः सार्द्धम् इत्था कुप्रोयेन जासोन्मास्ता येन प्राचीनप्रियेष्व सार्द्धम्
 अस्माभिर्वैद्यैश्च तस्य समीपम् अस्मान् नीतवन्तः ।

- १७ ततः परम् अस्मासु विद्वद्भ्यामपुपस्थितेषु तत्रस्थभ्रातृगणोऽस्मान्
 १८ आह्लादेन गृहीतवान् । परस्मिन् दिवसे लोकप्राचीनेषु धर्मेषु परिचरि
 १९ संस्थितेषु पौलोऽस्माभिः सह आकुर्वो निकटे तां प्राविशत् । अनन्तरं
 स तान् गत्वा तस्य प्रचारणेन भिक्षुदेशीयान् प्रतीक्षरो यानि कर्माणि
 २० साधितवान् तदीयां कथाम् अनुकृत्वा कथितवान् । इति श्रुत्वा ते
 प्रभुं धनं प्रोच्य वाक्यमिदम् अभायन् हे भ्राता विज्जदीयानां मध्ये
 बहुसहस्राणि लोका विश्वासिन आसते किन्तु ते सर्वे व्यवस्थामताचारिण
 २१ एतत् प्रत्यक्षं पश्यसि । अपरं शिशूनां लक्ष्मेदनाद्याचारमाचरणं
 प्रतिविध्य त्वं भिक्षुदेशनिवासिनो विज्जदीयलोकान् मुमामश्रुतात् यद्-
 २२ पदिषसि तदपि ते परम्परया विदन्ति । त्वमचगतासीति वार्त्ता समा-
 कर्ष्य जननिवहो मिलित्वावश्यमेवागमिष्यति ; अतएव किं करणीयम् ।
 २३ अथ वयं मन्त्रयित्वा यमुपायं त्वां वदामस्तं समाचर । तत्रं कर्तुं कृत-
 सङ्कल्पा येऽस्माकं चत्वारो मानवाः सन्ति तान् गृहीत्वा तैः सहितः स्व
 २४ शुचिं कुरु तथा तेषां शिरोमुण्डने यो व्ययो भवति ते त्वं देहि । तथा
 कृते लदीयाचारे या जनश्रुतिर्जायते सालोका किन्तु त्वं विधिं पाल-
 २५ क्त्वा व्यवस्थानुसारेणैवाचरसीति ते भोक्तवन्ति । अपरञ्च भिक्षुदेशीयानां
 विश्वासिलोकानां निकटे वयं पञ्च लिखितेभ्यं स्त्रिरीकृतवन्तः देवप्रसाद-
 भर्त्स्य रक्तं गलपीडनमारितप्राणिभर्त्स्य व्यभिचारक्षेत्रेभ्यः स्तरक्षय्यतिरे-
 २६ केण तेषामन्यविधिपालनं करणीयं न । ततः पौलस्तान् मानुषानादाय
 परस्मिन् दिवसे तैः सह शुचिं भूत्वा मन्दिरं गत्वा शौचकर्षणे दिनेषु
 सन्पूर्णेषु तेषाम् एकैकार्थं नैवेद्याद्युत्सर्गो भविष्यतीति ज्ञापितवान् ।
 २७ तदनन्तरं तेषु सप्तसु दिनेषु समाप्तकर्मेषु सत्सु आश्रयदेशनिवासिनो
 विज्जदीयास्व मध्येमन्दिरं विलोक्य जननिवहस्य मनःसु कुप्रवृत्तिं
 जनयित्वा तं धृत्वा प्रोचैः प्रावोचन् हे इत्याद्येल्लोकाः सर्वे साहाय्यं कुर्वत ।
 २८ यो मनुज एतेषां लोकानां मुमाव्यवस्थाया एतस्य स्थानस्यापि विपरीतं
 सर्वत्र सर्वान् शिष्ययति स एव, विप्रपतः स भिक्षुदेशीयलोकान् मन्दिरम्

शमीय पवित्रस्थानमेतद् अपवित्रमकरोत् । पूर्वं ते मधेनगरम् दक्षिण- २६
 मन्त्रीयं पक्षिणं पौलस्त्यं वसितं दृष्टवान् यतस्मात् पौलस्त्यं मन्दिरमथम्
 आगच्छद् इत्यन्वमितम् । अतएव सर्वस्त्रिन् नगरं कलहोत्पन्नात् धावन्तो ३०
 लोका आगत्य पौलं धत्वा मन्दिरस्य वक्षिराद्व्यानधन् तत्क्षणाद्
 द्वाराणि सर्वाणि च रुद्धानि । अनन्तरं तेषु तं हन्तुमुद्यतेषु विशुशालम्- ३१
 नगरं महानुपद्रवो जात इति वार्त्तायां सहस्रसेनापतेः कर्षेणोचरी-
 भूतायां सत्यां स तत्क्षणात् सैन्यानि सेनापतिगणश्च गृहीत्वा अवेनागत-
 वान् । ततो लोकाः सेनागणेन सह सहस्रसेनापतिम् आगच्छन्तं दृष्ट्वा ३२
 पौस्तताडमातो न्यवर्त्तन्त । अनन्तरं स सहस्रसेनापतिः सखिधा- ३३
 वागम्य पौलं धत्वा गृह्यन्त्यदयेन बहुम् आदिश्व तान् पृष्टवान् येष
 काः ? किं कथं याचं कृतवान् ? ततो जनसमूहस्य कश्चिद् एकप्रकारं ३४
 कश्चिद् अन्यप्रकारं वाक्यम् श्रौत् स तेषु सत्यं ज्ञातुम् अशक्तः सन् तस्मात्
 कलहात् तं दुर्गं नेतुम् आज्ञापयत् । अनन्तरं सोपानस्थोपरि प्राप्तेषु तेषु ३५
 लोकानां साहसकाराणां सेनागणः पौलमुत्तोल्य नीतवान् । ततः सर्वे ३६
 लोकाः पश्चाद्गामिनः सन्त एनं दूरीकुरुतेति वाक्यम् उच्चैरवदन् ।

ततः परं पौलस्य दुर्गानयनसमये स तस्मै सहस्रसेनापतये कथितवान् ३७
 भवतः पुरस्तात् कथां कथयितुं भवान् अनुमन्वतां । ततः स तमपृच्छत ३८
 त्वं किं युवानोयां भाषां जानासि ? ये मिमरीयो जनः पूर्वं विरेपं कृत्वा
 चत्वारि सहस्राणि धातकान् रुद्धिन्ः कृत्वा विपिनं गतवान् यएव त्वं किं
 न भवसि ? तदा पौलोऽकथयत्, अहं किलिकियादेशस्य तार्पणनगरीयो ३९
 चिड्डीयो नाहं सामान्यनगरीयो मामवः, अतएव विनयेऽहं लोकानां
 समवे कथां कथयितुं मामनुजानीम् । अनन्तरं तेनानुज्ञातः पौलः ४०
 सोपानोपरि तिष्ठन् हस्तेनेकिते कृते सति सर्वं सुखिरा अभवत् ।

२२ द्वाविंशोऽध्यायः ।

१ लोकेभ्यः पौलस्त्य निवेदनं २२ पौलस्त्य विवर्धं लोकाणां कथनं कथया सं तादृ-
विदुं वेदापनेरादेशः २० तस्य प्रचारस्य कृता विज्रदीधेः सद्य तस्य विचारं
कर्तुमः प्रापयन् ।

- १ तदा पौल इतीयभाषया कथयितुम् आरभत, हे पिष्टमन्त्रा हे आत्म-
- २ मन्त्रा इदानीं मम निवेदने समवधत् । तदा स इतीयभाषया कथां
- ३ कथयतीति श्रुत्वा सर्वे लोका अतीव निःश्रद्धाः समीपं गच्छन् । पश्चात्
- लोकाः कथयद् अहं विज्रदीध इति निश्चयः किलिकियादेशस्य तार्धनगरं
- मम जन्मभूमिः, एतन्नगरीयस्य मन्त्रिणीयेल्लनाकोऽध्यापकस्य शिष्यो भूत्वा
- पूर्वपुरुषाणां विधिव्यवस्थानुसारेण सम्पूर्णरूपेण विहितोऽभवम् अपरम्
- इदानीन्तना यथं यादृशा भवथ तादृशोऽहमपीत्यस्मैवाया उद्योगी जातः ।
- ४ अपरस्य मतमेतद् द्विष्टा तद्वाहिणो नारीपुरुषान् कारायां बद्धा तेषां
- ५ प्राज्ञानामप्यर्धेन्तां विपक्षताम् अकरदम् । महायाजकः सभासदः प्राचीन-
- लोकास्य मन्त्रतयाः कथायाः प्रमाणं दातुं शक्नुवन्ति यस्मात् तेषां समी-
- पाद् दक्षेधकनगरनिवासिभ्रातृगणार्थम् आज्ञापनं गृहीत्वा ये तत्र
- स्थितास्तान् दण्डयितुं धिक्कृतान् मम आनयनार्थं दक्षेधकनगरं गतोस्मि ।
- ६ किन्तु गच्छन् तत्रगरस्य समीपं प्राप्तवान् तदा द्वितीयप्रहरवेलायां
- कृत्याम् अकस्माद् गगणाग्निर्यथ महती दीप्तिं भूम चतुर्दिशि प्रका-
- ७ त्रितवती । ततो मयि भूमौ पतिते सति हे शैल हे शैल कुतो मां
- ८ ताडयसि ? माम्प्रति भाषित एतादृश एको रवोपि मया श्रुतः । तदाहं
- प्रत्यवदं, हे प्रभो को भवान् ? ततः सोऽवादीत् खल्वं ताडयसि स नासिरियो
- ९ योऽग्निरहं । अपरं मम सज्जिनो लोकास्तां दीप्तिं दृष्ट्वा भिवं प्राप्ताः किन्तु
- १० माम्प्रत्युद्दिशं तदाकथं ते नाबुध्यन्त । ततः परं गृष्टवानहं हे प्रभो मया किं
- कर्तव्यं ? ततः प्रभुरकथयत्, उत्थाय दक्षेधकनगरं याहि तथा यस्मात्
- ११ कर्तव्यं निरूपितमास्ते तत् तत्र खं ज्ञापयिष्ये । अनन्तरं तस्मात्
- स्वरतरदीप्तेः कारणात् किमपि न दृष्ट्वा सज्जिगणैः भुतहस्तः सन् दक्षे-
- १२ धकनगरं व्रजितवान् । तदनन्तरं तन्नगरनिवासी सर्वेसां विज्रदीधानां

मान्यो यत्रस्वामुधारेण भक्तश्च हनानीयमाना मानव एको मम सज्जिधिम्
 इत्य तिष्ठन् अकथयत्, हे भ्रातः शैल सुवृष्टिर्भव तस्मिन् इष्टेऽहं सम्बद्ध १२
 तं वृष्टवान् । ततः स मत्स्यं कथितवान् यथा त्वम् ईश्वरस्याभिप्रायं वेत्सि १३
 तस्य ब्रह्मसन्धजनस्य दर्शनं प्राप्य तस्य श्रीमुखस्य वाक्यं श्रुत्वापि तस्मि-
 न्मित्तम् अस्माकं पूर्वपुरुषाणाम् ईश्वरस्यां मनोनीतं कृतवान् । यतो यद्यद् १४
 अद्राक्षोरश्रीशेष्यं सर्वेषां मानवानां समीपे त्वं तेषां साक्षी भविष्यसि ।
 यतएव कुतो विलम्बः ? प्रभो नान्धा प्रार्थ्य निजपापप्रक्षालनार्थं मज्जनाय १५
 समुत्तिष्ठ । ततः परं चिह्नशालमनगरं परावृत्य गत्वा मन्दिरेऽहम् एकदा १६
 प्रार्थये तस्मिन् समयेऽहम् अभिभूतः सन् प्रभुं साक्षात् पश्यन्, त्वत्वरया १७
 चिह्नशालमः प्रतिष्ठस्य यतो लोका मयि तव साक्ष्यं न गृहीष्यन्ति
 माम्प्रत्युदितं तखेदं वाक्यम् अश्रीषम् । ततोहं प्रत्यवादिषम् हे प्रभो १८
 प्रतिभजनभवनं त्वयि विश्वादिनो लोकान् बद्धा प्रवृत्तवान् । तथा तव २०
 साक्षिणः क्षिपानस्य रक्तपातनसमये तस्य विनाशं सम्पन्न्य सज्जिधौ निष्ठन्
 हन्तृलोकानां वासांसि रक्षितवान् एतत् ते विदुः । ततः सोऽकथयत् २१
 प्रतिष्ठस्य त्वां दूरस्थभिन्नदेशीयानां समीपं प्रेषयिष्ये ।

तदा लोका एतावत्पर्यन्तां तदीयां कथां श्रुत्वा प्रोक्षैरकथयन् २२
 एनं भूमण्डलाद् दूरीकुरु, एतादृमजनस्य जीवनं नोचितम् । इत्युचैः २३
 कथयित्वा वसनानि परित्यज्य गगणं प्रति धूलोरलिपन् ततः सहस्रसेना-
 पतिः पौलं कारं नेतुं समादिशत्; अपरम् एतस्य प्रतिकूलाः सन्तो २४
 लोकाः किन्निमित्तम् एतावदुच्चैः स्वरम् अकुर्वन् एतद् वेत्तुं तं वुर्गम्
 आनीय कथया प्रवृत्त्य तस्य परोक्षां कर्तुमादिशत् । पदान्तचक्षुर्भनि- २५
 र्भितरब्धा तस्य बन्धनं कर्तुमुद्यतास्तदानीं पौलः सधुस्वस्थितं व्रतसेना-
 पतिम् उक्तवान् अदृष्टाग्रं रोमिलोकं प्रवृत्तुं किं सुप्राकम् अधिका-
 रोक्षि । एषां कथां श्रुत्वा स भवस्वयेनापतेः सर्वाधिं गत्वा तां वान्नीमवदत् २६
 स रोमिलोक एतस्मात् सावधानः सन् कर्म कुरु । तस्मात् सहस्रसेना- २७
 पति र्भवा तमप्राचीत् त्वं किं रोमिलोकः ? इति मां ब्रूहि । सोऽकथयत्

२८ सत्यम्। ततः सहस्रमेनापतिः कथितवान् बड्डुविं दत्ताहम् इहमाधि-
 २९ पत्यं प्राप्तवान्, किन्तु पौलः कथितवान् अहं अनुना प्राप्तवान्। इत्थं सति
 ये प्रहारेण तं परीक्षितुं समुद्यता आसन् ते तस्य समीपान् प्रातिष्ठन्,
 अपरं सहस्रमेनापतिस्तं रोमिलोकं विज्ञाय स्वयं यत् तस्य बन्धनम्
 अकार्षीत् तत्कारणाद् अविभेत्।

३० तदनन्तरं धिङ्दीयलोकाः पौलं कुतोऽप्यवदन्ते तस्य दृष्टान्तं ज्ञातुं
 वाञ्छन् सहस्रमेनापतिः परेऽहनि पौलं बन्धनान् मोक्षयित्वा प्रधानयाज-
 कान् महासभायाः सर्वलोकान् समुपस्थातुम् आदिष्ट तेषां सन्निधौ पौलम्
 अवरोक्ष्य स्थापितवान्।

२२ चर्याविशेषाध्यायः।

१ पौलस्य विचारितत्वं तं चपेटेनाहन्तुं महायाजकस्याज्ञापयन् अपवादकानां भेदः
 २ तं चपेटेनाहन्तुं महायाजकानां प्रतिज्ञानं १९ तस्य भागिनेयेन तत्प्रयायाः
 सहस्रमेनापतेः समीपे प्रकाशितत्वं तेन पौलस्य वृत्तिः २१ कीदृशं प्रथि
 पौलस्य प्रेषणम्।

१ अपरञ्च सभासदलोकान् प्रति पौलोऽप्यन्यदृष्ट्वा पश्यन् अकथयत् हे
 भ्रातृगण! अथ धावत् सरलेन सर्वान्तःकरणेभ्यस्त्वस्माद् आचरामि।
 २ अनेन हनानोद्यतामा महायाजकस्तं कपोले चपेटेनाहन्तुं समीपस्थ-
 ३ लोकान् आदिष्टवान्। तदा पौलस्तमवदत्, हे वहिष्यरिक्कृत, ईश्वरस्त्वां
 प्रहर्तुम् उद्यतोऽस्मि यतो व्यवस्थानुसारेण विचारयितुम् उपविष्ट्य व्यवस्थां
 ४ स्तद्धित्वा मां प्रहर्तुम् आज्ञापयसि। ततो निकटस्था लोका अकथयन् त्वं
 ५ किम् ईश्वरस्य महायाजकं निन्दसि। ततः पौलः प्रतिभाषितवान् हे भ्रातृ-
 गण महायाजक एव इति न बुद्धं मया तदव्ययं स्वलोकानाम् अधिपतिं
 ६ प्रति दुर्व्याकं मा कथय, यतादृशी लिपिरस्ति। अनन्तरं तेषाम् अर्द्धं
 सिद्धूलोका अर्द्धं फिक्किलोका इति दृष्ट्वा प्रोचैः सभास्वलोकान् अव-
 दत् हे भ्रातृगण! अहं फिक्किलोकावस्थायी फिक्किलः समानश्च मृतलोका-
 ७ नाम् उत्पाने प्रत्याग्राकरणाद् यतस्मिन् विचारे पतितोऽहं। इतिकथायां
 कथितायां फिक्किलोकाः परस्परं भिन्नवाक्यत्वात् सभाया मध्ये द्वौ
 ८ संघौ जातौ। यतः सिद्धूलोका उत्पानं स्वीयदूत आत्मा च सर्वेषां

एषां कल्पे न मन्यन्ते किञ्चु फिक्रस्यः सर्वम् अग्नीकुर्वन्ति। ततः पर-
स्परम् अतिव्रसकोलाहले समुपस्थिते फिक्रमीनां पक्षीयाः सभास्था अभ्या-
पकाः सर्वे प्रतिपक्षा उत्तिष्ठन्तो ऽकथयन् एतस्य मानवस्य कर्मपि देवं न
पश्यामः; यदि कश्चिद् आत्मा वा कश्चिद् दूत एव प्रत्यादिशत् तर्हि वचस्
ईश्वरस्य प्रातिकूल्येन न योक्तव्यम्। तस्माद् अतोव भिन्नवाक्ये सति ते १०
पौलं खल्लं खल्लं करिष्यामीत्याशङ्क्या सहस्रसेनापतिस्तत्स्थानं धातुं
सभाति बलात् पौलं धृत्वा दुर्गे नेतुं सैन्यगणम् आज्ञापयत्। अनन्तरं ११
रात्रौ प्रभुस्य समीपे तिष्ठन् कथितवान् देपौल निर्भयो भव यथा यिक्-
मास्यन्गरे मधि साक्ष्यं दत्तवान् तथा रोमानगरेपि त्वया दातव्यम्।

अनन्तरं दिने समुपस्थिते सति कियन्तोऽथिज्जदीयलोका एकमन्वसाः १२
वन्तः पौलं न हत्वा भोजनपाने न करिष्याम इति प्रपथेन स्त्राम् अबभ्रन्।
चत्वारिंशज्जनेभ्योऽधिका लोका इति प्रणम् अकुर्वन्। ततः परं ते महा- १३
याजकार्णा प्राचीनलोकाभाक्ष्य समीपं गत्वाकथयन्, वयं पौलं न हत्वा १४
किमपि न भोक्ष्यामहे कृतेनानेन प्रपथेन बह्वा अभवाम। अतएव साम्प्रतं १५
सभासदलोकैः सह ध्रुवं तस्मिन् कश्चिद् विशेषविचारं कर्तुं क्लृप्तं कृत्वा
चो युष्माकं समीपं तम् अगन्तुं सहस्रसेनापतये निवेदनं कुरुत तेन
युष्माकं समीप उपस्थितेः पूर्वं वयं तं दन्तुं सज्जिष्यामहे।

तदा पौलस्य भागिनेयस्त्वेषामिति मन्त्रणां विज्ञाय दुर्गे गत्वा तां १६
वार्त्तां पौलम् उक्तवान्। तस्मात् पौल एकं शतसेनापतिम् आह्वय वाक्- १७
मिदम् भाषितवान् सहस्रसेनापतेः समीपेऽस्य युवमनुस्यस्य किञ्चिन्नि-
वेदनम् आसी तस्मात् तत्प्रविधम् एव नय। ततः स तमादाय सहस्रसेना- १८
पतेः समीप उपस्थाय कथितवान् भवतः समीपेऽस्य किमपि निवेदनमास्ये
तस्मात् बन्दिः पौलो मामाह्वय भवतः समीपम् एवम् आगन्तुं प्रार्थि-
तवान्। तदा सहस्रसेनापतिस्तस्य वक्ष्यं धृत्वा निर्जनस्थानं गीत्वा दृष्टवान् १९
तव किं निवेदनं? तत् कथय। ततः सेकथयन् अथिज्जदीयलोकाः पौले २०
कर्मापे विशेषविचारं क्लृप्तं कृत्वा तं सर्वा नेतुं भवतः समीपे निवेदयितुं

- २१ अन्तर्गतम्, किन्तु भवता तत्र स्वीकर्तव्यं यतस्तेषां अन्तर्गतम् अन्तर्गतम्
 २२ रिश्वज्जनेभ्यो ऽधिकस्त्रिका एकमन्तवाः सन्तः पौलं न सत्वाभोजनं पात्रम्
 न करिष्याम इतिश्रपयेन बहूः सन्तो घातकादिव सञ्जिताः सन्त
 २३ इदानीं केवलं भवतो ऽनुमतिम् अपेक्षन्ते। यामिमां कथां त्वं निवे-
 दितवान् तां कस्यैपिदपि मा कथयेत्युक्त्वा सहस्रसेनापतितो युवान्
 २४ विहृष्टवान्। अन्तर्गतं सहस्रसेनापतिर्देवो व्रतसेनापतो आह्वयेदम् आदि-
 ज्ञात् युवां रात्रौ प्रहरैकावशिष्टाद्यां सत्यां कैसरियागमरं यातुं पदाति-
 सैन्यानां द्वे शते घोटाकारोद्दिश्यैन्यानां सप्ततिं शक्तिधारिसैन्यानां द्वे शते च
 २५ जनान् सञ्जितान् कुहत्। अपरं पौलम् आरोह्य फीसिचाधिपतेः
 २६ समीपं निम्बिन्नं मेतुं बाह्यानि समुपस्थापयत्। अन्तर्गतं पर्वं स्त्रिस्त्रिंशत्
 २७ दत्तवान् तस्मिन्निमित्तमेतत्; महामहिमश्रीयुक्फीसिचाधिपतये कौदिश-
 २८ सुविषयः नमस्कारः। यिज्जदीयलोकाः पूर्वम् एनं मानवं धृत्वा स्वहस्तै-
 र्हन्तुम् उद्यता एतस्मिन्निमित्तं सैन्योद्दिश्य तेषोपस्थापय एष जन रोमेति
 २९ विज्ञाय तं रक्षितवान्। ततः परं किञ्चिन्मित्रं ते तमपवदन्ते तज्ज्ञातुं
 ३० तेषां सभां तस्मान्नायितवान्। ततस्तेषां व्यवस्थाया विहृष्टा कदाचन-
 कथया बोऽपवादितोऽभवत् किन्तु स इदं स्त्रिस्त्रिंशत्वन्यनाहो वा प्राणमात्रार्थं
 ३१ भवतोद्दिष्टः कोप्यपराधो न मयास्तु दृष्टः। तथापि मनुष्यस्यास्तु वधार्थं
 यिज्जदीया घातकादिव सञ्जिता एतां वाक्तां श्रुत्वा तत्क्षणात् तव समीप-
 मेनं प्रेषितवान् अस्थापवादकोश्च तव समीपं गत्वापवदितुम् आज्ञापयम्।
 भवतः कुशलं भूयात्।
- ३२ अन्तर्गतं सैन्यगण आज्ञानुसारेण पौलं गृहीत्वा तस्यां रजन्याम् आज्जि-
 ३३ पाजिनगरम् आगच्छत्। परेऽहनि तेन सह यातुं घोटाकारोद्दिश्यैन्यगणं
 ३४ स्थापयित्वा परावृत्त्य दुर्गं गतवान्। ततः परं घोटाकारोद्दिश्यैन्यगणः कैस-
 ३५ रियागमरं उपस्थापय तत्पत्रम् अधिपतेः करे समर्प्य तस्य समीपे पौलम्
 ३६ उपस्थापितवान्। तदाधिपतिस्तत्पत्रं पठित्वा पृष्टवान् एष किं प्रदेशीयो
 ३७ जनः? स किञ्चिन्किद्याप्रदेशीय एकोऽज्जन इति ज्ञात्वा कथितवान् तेषोप-

वादकमव आगते तव कथा श्रोयामि । अमन्तरं हेरोदोराज्ये १५
स्थापयितुम् आदिष्टवान् ।

२४ चतुर्विंशोऽध्यायः ।

१ फौलिस्त्य समक्षं पौलस्त्य विचारः । तस्यापवादकानां कथा १० पौलस्त्योत्तरं ११
तद्विचारस्त्य भिन्नम् २४ फौलिस्त्येन तस्य आर्य्याय च पौलस्त्य कथोपकथनम् ।

तदनन्तरं पञ्चम्यो दिनेभ्यः परं हनानीयनामा महाबाजकोऽधिपतेः १
समक्षं पौलस्त्य प्रातिकूल्येन निवेदयितुं तर्तुक्ष्णामागं कञ्चन वक्तरं
प्राचीनजनांश्च सज्जिनः कृत्वा कैसरियानगरम् आगच्छत् । ततः पौलस्ते २
समानीते भूति तर्तुक्ष्णस्यापवादकथां कथयितुम् आरभत हे महाम-
हिमफौलिस्त्य भवतो वयम् अतिभिर्बलैर्वा कालं यापयामो भवतः परि-
णामदर्शितया एतद्देशीयानां बहूनि मङ्गलानि घटितानि, इतिहेतो- ३
रतिहतज्ञाः सन्तः सर्वत्र सर्वदा भवतो गुणान् गायामः । किन्तु बहूभिः ४
कथाभिर्भवंतं येन न विरञ्चयामि तस्माद् विनये भवान् अनुकम्प्य
मदल्पकथां शृणोतु । एष महामारीस्वरूपो नासिरीयमतयादिसघातस्त्य ५
मुख्यो भूत्वा सर्वदेशेषु सर्वेषां चिह्नदीयानां राजद्वेष्टाचरणप्रवृत्तिजनको
ऽस्माभिः प्राप्तः । स मन्दिरम् अशुचि कर्तुं चेष्टितवान् ; इतिकारणाद् ६
वयम् एनं धृत्वा स्वयवस्थानुसारेण विचारयितुं प्रावर्त्तामहि ; किन्तु ७
लुप्तियः सहस्रसेनापतिरागत्य बलाद् अस्माकं करेभ्य एनं गृहीत्वा एतस्या-
पवादकान् भवतः समीपम् आगन्तुम् आज्ञापयत् । तथै धस्तिन् तमपव- ८
दाभ्यो भवता तदपवादकथायां विचारितायां सत्यां सर्ववृत्तान्तं वेदितुं
ब्रह्मणे । ततो चिह्नदीयास्त्य स्वीकृत्य कथितवन्त एषा कथा प्रमाणम् । ९

ततः परम् अधिपतौ कथां कथयितुं पौलस् प्रतीकृतं कृतवन्ति १०
स कथितवान् भवान् बहून् वक्तरान् यावद् एतद्देशस्त्य शासनं करो-
तीति निश्चाय प्रत्युत्तरं दातुम् अद्योभ्योऽभवम् । अद्य केवलं द्वादश ११
दिनानि यातानि, अहम् आराधनां कर्तुम् धिक्कालमनगरं गतवान्
एतां कथां भवान् ज्ञातवान् ; किन्त्वै मध्येमन्दिरं केनापि सह वितुष्कां १२

कुर्मन् कुचापि भजनभवने नगरे वा लोकान् कुप्रवृत्तिं जनयन्तश्च सर्वे
 १३ न वृष्टवन्तः। अपरम् इदानीं यस्मिन् यस्मिन् माम् उपवदन्ते तच्छ
 १४ किमपि प्रमाणं दातुं न शक्नुवन्ति। किन्तु भविष्यदाक्षरान्ते व्यवस्था-
 ग्रन्थे च या या कथा लिखितास्ते तासु सर्वास्तु विन्यस्त्य यन्मतम् इमे
 विधर्मां जानन्ति तन्मतानुसारेणाहं निजपितृपुरुषाणाम् ईश्वरम् आरा-
 १५ धयामीत्यहं भक्तः समक्षम् अङ्गीकरोमि। अपरञ्च धार्मिकाणाम्
 अधार्मिकाणाञ्च प्रसीतलोकानामेवोत्थानं भविष्यतीति कथामिमे
 १६ स्त्रीकुर्वन्ति तथाहमपि तस्मिन् ईश्वरे प्रव्याप्तां कृतवान्; ईश्वरस्य
 मानवस्य च समीपे यथा निर्दोषो भवामि तदर्थं यतनं यत्नवान् आसे।
 १७ अपरञ्च बह्विधेषु यत्नरेषु गतेषु स्वदेशीयलोकानां निमित्तं दानीयद्रव्याणि
 १८ नैवेद्यञ्च समादाय पुनरागमनं कृतवान्। ततोहं गृह्णि भूत्वा लोकानां
 समागमं कलहं वा ■ कारितवान् तद्याप्याश्रित्यादेशीयाः कियन्तो
 १९ विज्रदोयलोका मध्यमन्दिरं मां धृतवन्तः। ममोपरि यदि कस्यचिद्-
 पदादस्य कथास्ति तर्हि भक्तः समीपे उपस्थाप्य तेषां सात्त्विकानाम्
 २० उचितम्; नोचेत् पूर्वं मद्यासभास्त्रानां लोकानां सन्निधौ मम दृष्टावमा-
 नस्त्वमग्रे, अहमग्रे स्तनानामुत्थाने युष्माभि विचारितोस्मि, तेषां मध्ये
 २१ तिष्ठन्तं यामिमां कथामुचैः स्वरेण कथितवान् तदन्यो मम कोपि दोषो
 ऽस्त्वभ्यत न वेति वरम् एते समुपस्थितलोका वदन्तु।

२२ तदा फीलिस् एतां कथां श्रुत्वा तन्मतस्य विशेषदृष्टान्तं विज्ञातुं
 विचारं स्वगितं कृत्वा कथितवान् सुविद्ये सहस्रवेनापतौ समायाते सति
 २३ युष्माकं विचारम् अहं निष्पादयिष्यामि। अगन्तरं बन्धनं विना पैलं
 रक्षितुं तथा तं वेधितुं साक्षात् कर्तुं वा तदीयात्मीयबन्धुजनान् न
 वारयितुं व्रतवेनापतिमेकम् आदिष्टवान्।

२४ अन्वदिहान् परं फीलिस्तेऽधिपतिं द्रुविज्ञानाद्या विज्रदोयया स्वभा-
 र्थ्या सहागत्य पैलभाइय तस्य मुखात् स्त्रीधर्मास्य वृत्तान्तम् अश्नीक्रेत्।

■ अपरं धौलेन व्यावस्त्य परिमितभोगस्य धरमविचारस्य च कथामां

कथितार्था सत्यां फीलिक्कः कल्पमानः सन् व्याहरद् इदानीं याहि, अहम्
अवकारं प्राप्य ताम् आङ्गास्यामि । अपरञ्च पौल्लेन कतिपयमुद्रासु दत्तासु २६
सतीषु तमहं मोचयिष्यामीति प्रत्याशां कृत्वा स पुनः पुनस्तमाह्वय तेन साकं
कथोपकथनं कृतवान् । किन्तु बत्तरद्वयात् परं पर्यङ्गफोष्टे फीलिक्कस्य २७
पदं प्राप्ते सति फीलिक्के थिऊदीयान् सन्तुष्टान् चिकीर्षन् पौल्लं बह्वं
संस्त्राय गतवान् ।

२५ पञ्चविंशोऽध्यायः ।

१ फीलिक्कस्य निमित्तमेव फोष्टः चिपत्तौ सति पौल्लस्य पुनर्विचारः १३ चाधिप-
राजस्य सन्निधौ फोष्टद्वारा पौल्लस्य कथायाः प्रकाशः २३ चाधिपफीष्टाभ्यां
पौल्लस्य पुनर्विचारः तस्मिन् फोष्टस्य कथा च ।

अनन्तरं फोष्टो निजराज्यम् आगत्य दिनत्रयान् परं कैसरियातो १
यिरूशालमनगरम् आगमत् । तदा महापात्रको थिऊदीयानां प्रधान- २
लोकाश्च तस्य समलं पौल्लम् अपावदन्तः, अपरं पौल्लं हर्तुं गोपनेन घातकान् ३
निधीज्य, फोष्टो यथा तं यिरूशालमम् आनयति तदर्थं विनोद्य तत्त इमम्
अनुग्रहं वाञ्छितवन्तः । फोष्ट उत्तरं दत्तवान् पौल्लः कैसरियात् आस्थाति ४
पुनरल्पदिनात् परम् अहं तच्च व्यास्यामि । ततस्तस्य मानुषस्य यदि कश्चिद् ५
अपराधस्तिष्ठति तर्हि युष्माकं ये शत्रुवन्ति ते मया सह तत्र गत्वा तम्
अपवदन्ताम् एतां कथां कथितवान् । अपरञ्च दशदिवसेभ्योऽधिकं ६
विलम्ब्य फोष्टस्तस्मात् कैसरियानगरं गत्वा परस्मिन् दिवसे विचारायन
उपविश्य पौल्लम् आनेतुम् आज्ञापयत् । ततः पौल्ले समुपस्थिते सति ७
यिरूशालमनगराद् आनता थिऊदीयलोकास्तं चतुर्दिशि संवेक्ष्य तस्य
किरुद्धं वस्त्रम् महादोषान् उत्पादितवन्तः किन्तु तेषां किमपि प्रमाणं
दातुं न शक्नुवन्तः । ततः परं पौल्लः तस्मिन् उत्तरमिदम् उदितवान् थिऊ- ८
दीयानां व्यवस्थाया मन्दिरस्य कैसरस्य वा प्रतिकूलं किमपि कर्त्तुं नाहं
कृतवान् । किन्तु फोष्टो थिऊदीयान् सन्तुष्टान् कर्तुम् अभिलषन् पौल्लम् ९
अभावत त्वं किं यिरूशालमं गत्वास्मिन् अभियोगे मम शास्त्रात् विचा-

- १० रितो भविष्यति । ततः पौलस्त्यं चत्वारं प्रोक्तवान् यच्च मम विचारो भवितुं योग्यः कैसरस्य तच्च विचारासन एव समुपस्थितोऽस्मि ; अहं चिज्जदीयानां कामपि हानिं नाकार्थम् इति भवान् यथार्थतो विजानाति ।
- ११ कश्चिदपराधं किञ्चन वधाहं कर्मा वा यद्यहम् अकरिष्यं तर्हि प्राणहन्-दण्डमपि भोक्तुम् उच्यते । भविष्यं किन्तु ते मम यमपवादं कुर्वन्ति च यदि कल्पितमात्रो भवति तर्हि तेषां करेषु मां समर्पयितुं कस्याप्यधि- १२ कारो नास्ति कैसरस्य निकटे मम विचारो भवतु । तदा फीष्टो मन्त्रिभिः बाद्धं संमथ्य पौलास्त्यं कथितवान् कैसरस्य निकटे किं तव विचारो भविष्यति ? कैसरस्य समीपं गमिष्यसि ।
- १३ तदनन्तरं किष्किनेभ्यः परम् आधिप्यराजा वर्षिकी च फीष्टं साक्षात् १४ कर्तुं कैसरिधानगरम् आगतवन्तौ । तदा तौ यज्जदिनानि तच्च स्थितौ ततः फीष्टस्य राजानं पौलस्त्यं कथां विज्ञाय कथयितुम् आरभत १५ पौलस्त्यामानम् एकं वन्दिं फीष्टिचो बद्धं संस्थाप्य गतवान् । अपरं चिह्न-ज्ञासि मम स्थितिकाले महायाजको चिज्जदीयानां प्राचीनलोकाच्च १६ तम् अपोद्य तम्प्रति दण्डाज्ञां प्रार्थयन्त । ततोऽहम् इत्युत्तरम् अवदं यावद् अपोदितो जनः स्थापवादकान् साक्षान् न करोति तथा सस्मिन् दोषपराध आरोपितस्तस्य प्रत्युत्तरं दातुम् अवकाशश्च न प्राप्नोति ताव-त्काक्षं कस्यापि मानुषस्य प्राणनाशश्चापनं रोमिस्त्रोकानां रीति र्नेहि । १७ ततस्तौ च स्नान आगतेषु परस्मिन् दिवसेऽहम् अविलम्बं विचारासन १८ उपविश्य तं मानुषम् ज्ञानेत्तुम् आज्ञापयम् । तदनन्तरं तस्यापवादका उपस्थाप्य बाद्धम् अहं चिन्तितवान् तादृशं कञ्चनमहापवादं नोत्पाप्य १९ स्त्रेयां मते तथा पौलोस्त्यं सजीवं वदति तस्मिन् धीशूनामनि हत- २० जने च तस्य विरुद्धं कथितवन्तः । ततोऽहं तस्मिन् संश्रयानः सन् कथितवान् त्वं चिह्नज्ञास्यं गत्वा किमत्र विचारितो भवितुम् इच्छसि ? २१ तदा पौलोस्त्यो महाराजस्य निकटे विचारितो भवितुं प्रार्थयत तस्माद् वाक्प्राप्तं तं कैसरस्य समीपं प्रेषयितुं न शक्नोमि तावत्काक्षं तमत्र

स्वपयितुम् आदिष्टवान् । तत आधिप्यः फीष्टम् उक्तवान् अहमपि तस्य २२
मानुषस्य कथां श्रोतुम् अभिलषामि । तदा फीष्टो आह्वयत् ससदीर्घां
कथां तं श्रोयसि ।

परस्मिन् दिवसे आधिप्यो वर्षिणी च महासमागमे कृत्वा प्रधान- २३
वाहिनीपतिना नगरस्य प्रधानलोकेषु सङ्गमिलित्वा राजदण्डमानस्य समु-
पस्थितौ तदा फीष्टस्याज्ञया पौल आनीतोऽभवत् । तदा फीष्टः कथितवान् २४
हे राजन् आधिप्य हे उपस्थिताः सर्वे लोका विद्मालम्नगरे
विज्रदीयलोकसमूहो यस्मिन् मानुषे मम समीपे निवेदनं कृत्वा प्रोचैः
कथामिमां कथितवान् पुनरल्पकालमपि तस्य जीवनं नोचितं तमेतं
मानुषं पश्यत । किमेष जगः प्राणनाशाहे किमपि कर्म न कृतवान् २५
इत्यजानां तथापि स महाराजस्य सन्निधौ विचारितो भवितुं प्रार्थयत
तस्मात् तस्य समीपं तं प्रेषयितुं मतिम् अकरवम् । किन्तु श्रीयुक्तस्य समीपम् २६
एतस्मिन् किं लेखनीयम् इत्यस्य कस्यचित् निर्णयस्त्रन जातत्वात् एतस्य
विचारे मति यथाहं लिखितुं किञ्चन निश्चितं प्राप्नोमि तदर्थं युष्माकं
समस्तं विशेषतो हे आधिप्य राजन् भवतः समक्षम् एनम् आनयं ।
यतो वन्देः प्रेषणसमये तस्याभियोगस्य किञ्चिदलिखनम् अहम् २७
अयुक्तं जानामि ।

२६ इति मेदिनाताः ।

१ आधिप्यं प्रति पौलस्तोत्तरं २४ फीष्टेन तस्योक्तप्रकरणद्वयं तं प्रति पौलस्तोत्तरं
फीष्टेन तस्य निरपराधत्वद्वयं राज्ञः कैसरस्य समीपं यातुं तस्याज्ञापनञ्च ।

तत आधिप्यः पौलम् अवादीत् निजां कथां कथयितुं तुभ्यम् १
अनुमतिं दीयते । तस्मात् पौलः करं प्रसार्य स्वस्मिन् उत्तरम् अवादीत् ।
हे राजन् आधिप्य अतृकारणाद् विज्रदीयैरपवादितोऽहम् अभवं तस्य २
वृत्तान्तम् अद्य भवतः साक्षान् निवेदयितुमनुमतोऽहम् इदं स्वीयं परमं
भाश्यं मन्ये, यतो विज्रदीयलोकानां मध्ये या या रीतिः सुखविचाराश्च ३
यस्मिन् तेषु भवान् विज्ञातः, अतएव प्रार्थये धैर्यमवलम्ब्य मम निवेदनं

- ७ गृह्योतु । अहं विरूपाक्षमनगरे स्वदेशीयलोकानां मन्त्रे तिष्ठन् आ यौ-
 क्यकालात् यद्वरूपम् आचरितवान् तद् विरूपाक्षलोकः सर्वे विदन्ति ।
- ५ अस्माकं सर्वेभ्यः श्रुतम् यत् विरूपाक्षमनं तदवलम्बी भूतार्हं कालं
 यापितवान् ये जना आ वाय्वकालान् मां जानन्ति त एतादृशं वाच्यं
 ६ यदि ददति तर्हि दातुं शक्नुवन्ति । किन्तु हे राजन् आगिष्य ईश्वरो-
 ऽस्माकं पूर्वपुरुषाणां निकटे यद् अङ्गीकृतवान् तस्य प्रत्याशङ्कितो रहन्
 ७ इदानीं विचारस्थाने दण्डायमानोऽसि । तस्याङ्गीकारस्य फलं प्राप्नुम्य अस्माकं
 द्वादशवंशा दिवानिशं महायन्त्राद् ईश्वरमेवं कृत्वा यां प्रत्याशां कुर्वन्ति
 ८ तस्याः प्रत्याशाया हेतोरहं विरूपाक्षैरपवादितोऽभवम् । ईश्वरो मृतान्
 ९ उत्थापयिष्यतीति वाक्यं युष्माकं निकटेऽयम्भवं कुतो भवति । नासिरीय-
 योश्चो नान्यो विरूपाक्षं नामाप्रकारप्रतिकूलाचरणम् उचितम् इत्यहं मनसि
 १० यथार्थं विज्ञाय विरूपाक्षमनगरे तदकरवं ; फलतः प्रधानयाजकस्य
 निकटात् शक्तिं प्राप्य बह्वन् पवित्रलोकान् कारायां बहूवान् विशेषतः
 ११ क्षेत्रां जननमन्त्रे तेषां विरूपाक्षं निजां समृद्धिं प्रकाशितवान् । अपरं वारं
 वारं प्रतिभजनभवनं तेभ्यो दण्डं प्रदत्तवान् बलात् तं धर्मं निन्दयित्वाञ्च
 पुनश्च तान् प्रति महाक्रोधाद् उन्मत्तः सन् विदेशीयनगरं यावत् तान्
 १२ ताडितवान् । इत्थं प्रधानयाजकस्य समीपात् शक्तिम् आज्ञापयञ्च सन्धा
 १३ दम्भेषकनगरं गतवान् । तदाहं हे राजन् मार्गमध्ये मध्याह्नकालिकाद्
 भास्करतोऽपि तेजस्वी दीप्तिं मम मदीयमङ्गिनां लोकानाञ्च चतसृषु दिषु
 १४ गगणात् प्रकाशमानां दृष्टवान् । तस्माद् अस्मासु सर्वेषु भूमौ पतितेषु
 सत्सु हे शौक्ष हे शौक्ष कुतो मां ताडयसि ? कण्टकस्य मुखे पादाङ्गनं कर्म
 तव दुःसाध्यम् दग्नीयभाषया गदित एतादृश एकः शब्दो मया श्रुतः ।
 १५ तदाहं दृष्टवान् हे प्रभो को भवान् ? ततः सकथितवान् यं योऽहं त्वं ताड-
 १६ यसि सोऽहं ; किन्तु समुत्तिष्ठ त्वं यद् दृष्टवान् इतः परञ्च यद्यत् त्वां दर्श-
 यिष्यामि तेषां सर्वेषां कार्याणां त्वां साक्षिणं कर्तुम् अहं दर्शनम्
 १७ अदाम् । विशेषतो ययान्देशीयानां पापमोचनं भवति यथा ते मन्त्रे

विश्वस्य पवित्रीकृतानां मध्ये भागं प्राप्नुवन्ति तदभिप्रायेण तेषां
 निजदेशीयानाञ्च शोकानां ज्ञानचर्चसि प्रसन्नानि कर्तुं तथान्वकाराद्
 दीप्तिं प्रति तथा ज्ञेयानाभिकाराद् ईश्वरं प्रति मतोः परावर्त्तयितुं १८
 तेषां समीपं तां प्रेष्य तेषां लोकेभ्यस्त्वाम् उद्धारयिष्यामि । हे राजन् १९
 आधिप्य, एतादृशं स्वर्गोपपत्त्यादेशं श्रुत्वाहम् अकृत्वाहं प्रयमतो
 दक्षेष्टकनगरे ततो चिरञ्जालमि सर्व्वेस्मिन् चिज्जदीयेदेशे च ततोन्मेषु २०
 देशेषु येन शोका मतोः परावर्त्तयन्ते ईश्वरं प्रति परावर्त्तन्ते मनः
 परावर्त्तनयोग्यानि कर्माणि च कुर्वन्ति तादृशम् उपदेशं प्रचारित-
 वान् । एतन्कारणाद् चिज्जदीया मध्येमन्दिरं भाँष्ट्वा हनुम् उद्यताः । २१
 तथापि स्त्रीष्टो दुःखं भुक्ता सर्व्वेषां समष्टं श्रुत्वा नाह् उद्याय निजदेशी- २२
 यानां भिज्जदेशीयानाञ्च समीपे दीप्तिं प्रकाशयिष्यति ; भविष्यदादिगणो २३
 मुसाञ्च भाक्किावर्त्तस्य यदिदं प्रमाणम् अददुरेतद् विनान्यां कथां न
 कथयित्वा ईश्वराद् अनुगृहं लब्ध्वा महतां सुद्राणाञ्च सर्व्वेषां समीपे
 प्रमाणं दत्वाद्यथावत् तिष्ठामि ।

तदा तस्मेमां कथां निब्रम्भ फोष्ट उच्चैः स्त्रेण कथितवान् हे पौलस्तम् २४
 उग्रमत्तोसि वज्रविद्याभाषेन त्वं हतज्ञानः कृतः । तदा स उग्रवान् हे २५
 महामहिम फोष्ट नाहम् उग्रमत्तः किन्तु सत्यं विवेचनीयञ्च वाक्यं
 प्रस्तौमि । यस्य वाचाद् अलोभः सन् कथां कथयामि स राजा २६
 तदुत्ताम्नां जानाति तस्य समीपे किमपि गुप्तं नेति मथा निश्चितं
 बुध्यते यतस्तद् विजने न कृतं । हे राजन् आधिप्य भवान् किं भवि- २७
 ष्यदादिगणोक्तानि वाक्यानि प्रथ्येति ? भवान् प्रथ्येति तदर्थं जानामि ।
 तदा आधिप्यः पौलस्तम् अभिहितवान् त्वं प्रदर्शनं जनयित्वा प्रायेण २८
 मामपि स्त्रीष्टीये करोषि । ततः सोवादीत् भवान् ये ये शोकाश्च २९
 मम कथाम् अद्य शृण्वन्ति ते सर्व्वे प्रायेण इति नहि किञ्चेतत्-
 शृण्वन्त्येवम् विना सर्व्वथा यथा मादृशा भवन्तीतीश्वरस्य समीपे प्रार्थये
 ऽहम् । एतस्यां कथायां कथितायां स राजा सोधिपति वीरिक्की ३०

- २१ समास्ता लोकाश्च तस्माद् उत्थाय गोपने परस्परं विविध कथितवन्तः
 स्य जनो बन्धनार्हं प्राणहनार्हं वा किमपि कर्म नाकरोत् । ततः
 २२ आश्रित्यः फोष्ठम् अदत्, यक्षेण मानुषः कैसरस्य निकटे विचारितो
 भवितुं न प्रार्थयित्वा तर्हि मुक्तो भवितुम् अशक्यत् ।

२० अश्रित्योक्ताः ।

१ पौषस्य रोमानवर्यमर्ष ० सुश्रुतमर्षे प्रचक्ष्यपवनः २१ पौषस्योपदेशकया
 पोतायपौकायां कर्म च २२ पोतमज्ञमम् उपहोपतीरे लोकाः नामुत्तरवत् ।

- १ अनन्तरं जलपथेनास्त्राकम् इतालियादेशं प्रति यात्रायां निश्चितायां सत्यां
 ते यूलियनास्त्रो महाराजस्य संघातात्तर्गतस्य सेनापतेः समीपे पौलं तदन्यान्
 २ कतिपयजनांश्च समार्षयन् । अनन्तरम् आद्रामुत्तीर्थं पोतमेकम् आरुह्य
 आश्रित्योक्तास्त तटसमीपेन यातुं भर्ति कृत्वा सङ्गरम् उत्थाय वयं पोतम्
 अमोचयाम् ; अपरं मार्किदनियादेशान्तर्गतथिसल्लनीकीनिवास्वारी-
 ३ स्त्रार्थनामा कश्चिद् जनोस्त्राभिः सार्द्धम् आसीत् । तदनन्तरं परस्मिन्
 दिग्घे ऽस्त्राभिः सीदोननगरे पोते लागिते तत्र यूलियः सेनापतिः पौलं
 प्रति सौजन्यं प्रदर्श्य तापनाशाय बन्धुबान्धवान् उपयातुम् अनुमतिं दत्तवान् ।
 ४ अनन्तरं तस्मात् पोते मोचिते सति सम्मुखवायोः सम्भवाद् वयं कुद्रोपदी-
 ५ पक्षे तीरसमीपेन गतवन्तः । ततः परं किलिकियायाः पाम्फूलियायाश्च
 ६ समुद्रस्य पारं गत्वा लूकियादेशान्तर्गते मुरानगरं उपातिष्ठाम । अनन्तरम्
 इतालियादेशं गच्छति यः सिकन्दरियामगरस्य पोतस्थं तत्र प्राप्य प्रत-
 सेनापतिस्थं पोतम् अस्मान् आरोहयत् ।
 ७ ततः परं बहूनि दिगानि शनैः शनैः गत्वा क्रोदपार्थ उपस्थितेः पूर्व्यं प्रति-
 कूलेन पवनेन वयं सल्लोम्याः समुद्र उपस्थाय क्रोत्युपदीपस्य तीरसमीपेन
 ८ गतवन्तः । अनन्तरं कष्टेन तमुत्तीर्थं लामाद्यानगरस्थाधः सुन्दरनाम्नि
 ९ स्नात उपातिष्ठाम । अपरस्य बहुतिथे काले उपवाससमयात् परं तोव-
 १० मार्गेण गमने जातशङ्कया पौलो विनयेन कथितवान् हे भर्तेष्टा अहं
 निश्चयं जानामि यात्रायां ममस्याम् अस्माकं विपद् बहुपचयश्च भवि-
 श्यति य केवलस्य पोतस्य पोतस्य इत्यस्य चेति नहि किन्त्वस्माकं प्राचा-

नामपि । तदा व्रतसेनापतिः पौष्पोक्तवाक्यतोऽपि पोतवाहस्य पोतवशि- ११
 जस्य वाक्यं वक्तुमान्यं कृतवान् । अपरस्य तत् खातं शीतकाले वाघार्हस्त्रागं १२
 न तस्माद् मैत्रेयीवाचनोर्विदिष्टोः कीदृशः कैनीक्रियखातं गत्वा यदि
 शक्रवन्महर्षिं शीतकालं यापयितुं प्रायेण सर्वे मन्त्रितवन्तः । ततः परं १३
 दक्षिणे मन्दं मन्दं वायुं वहन्तं दृष्ट्वा निजाभिप्रायस्य मिद्वेः सुयोगो
 भवतीति बुद्ध्वा पोतं मोचयित्वा क्रीत्युपदोपस्य तोरसमीपेन चलि-
 वन्तः । किन्त्वन्त्यक्षणात् परमेव उरज्जुदीनामा प्रचण्डो वायुर्वहन् १४
 पोतेऽलगीत् तस्याभिसुखं गन्तुं पोतस्याशक्रत्वाद् वयं वायुना १५
 खयं नीताः । अनन्तरं क्रीदीनास्य उपदोपस्य कूलसमीपेन पोतं गम- १६
 यित्वा वज्रना कष्टेन क्षुद्रनावम् अरक्षाम । तदनन्तरं ते तामाहस्य रज्ज्वा १७
 पोतस्याधोभागम् अवध्नन् तदनन्तरं चेत् पोतो धैकते लगतीति
 भयाद् वातवसनम् अवरोहयन् इत्थं ते वायुना नीताः । किन्तु १८
 क्रमशः वायोः प्रबलत्वात् पोतो दोलायमानोभवत् तस्मात् परस्मिन्
 दिक्के पोतस्थानि कतिपयानि द्रव्याणि निक्षिप्तानि । अपरं द्वितीय- १९
 दिक्के वयं स्मरहोः पोतसम्जनद्रव्याणि निक्षिप्तवन्तः । ततो वज्र- २०
 दिगानि यावत् सूर्यनक्षत्रादीनि समाच्छन्नाणि ततोऽतोऽव वात्यागमाद्
 अस्माकं प्राप्तरक्षायाः कापि प्रत्याग्रा नातिष्ठत् ।

वज्रदिगान्यग्राहारेण स्थितेषु लोकेषु मत्सु सर्वेषां साक्षात् पौल- २१
 स्तिष्ठन् अकथयत् हे महेच्छाः क्रीत्युपदोपात् पोतं ■ मोचयितुम् अहं
 पूर्वं यद् अवदं तद्ग्रहणं युष्माकम् उचितम् आसीत् तथा कृते युष्माकम्
 रक्षा विपद् एषोऽपचयस्य नाघटिष्यताम् । किन्तु साम्प्रतं युष्मान् किञ्चिद् २२
 प्रवीमि यूयं न जुभ्यत युष्माकम् एकस्यापि प्राणिना हानिर्न भविष्यति
 केवलस्य पोतस्य हानिर्भविष्यति । यतो यद्येश्वरस्य लोकोऽहं यस्य च सेवां २३
 करोमि तदीय एको दूतो ह्यो रात्रौ समान्तिके तिष्ठन् कथितवान् हे २४
 पौल मा भैशीः कैसरस्य शकुले त्वयोपस्थातश्च ; अपरं तवैतान् सज्जिनो
 लोकान् ईश्वरस्तुभ्यं दत्तवान् । अतएव हे महेच्छा यूयं न जुभ्यत २५
 मया वा कथाकथि सावम्बं घटिष्यते ममैतादृशो विश्वास ईश्वरे विद्यते

- १६ किन्तु कस्यचिद् उपदीपयोगपरि पतितव्यम् अस्माभिः । ततः परम्
 १७ आद्रिचामुद्रे पोतस्तथैव दोषायमानः सन् इतस्ततो गच्छन् चतुर्दश
 दिवसस्य रात्रे द्वितीयप्रहरसमये कस्यचित् स्थलस्य समीपे उप-
 १८ तिष्ठतीति पोतीयलोका अन्वमिमत । ततस्तो जलं परिमाद्य तत्र
 विंशति ध्यामा जलानीति ज्ञातवन्तः । अनन्तरं किञ्चिद्दूरं गत्वा
 १९ पुनरपि जलं परिमितवन्तः । तत्र पञ्चाशत् व्यामा जलानि वृष्ट्वा
 चेत् पाषाणि लगतीति भयात् पोतस्य पश्चाद्भागे चतुरो लङ्गरान्
 २० निक्षिप्य दिवाकरम् अपेक्ष्य सर्वे स्थितवन्तः । किन्तु पोतीयलोकाः
 पोताग्रभागे लङ्गरनिक्षेपं कृत्वा जलधौ लुङ्गनावम् अपरोक्ष पला-
 २१ यितुम् अवेष्टन्त । ततः पौलः सेनापतये सैन्यगणाय च कश्चित्तान् रतेषु
 २२ लोकेषु पोते न तिष्ठसु शुभाकं रक्षा न भविष्यति । तदा सेनागणो
 २३ रक्षुं क्त्वा नावं जले पतितुम् अददात् । अनन्तरं प्रभातसमये पौलः
 सर्वान् जनान् भोजनायार्थं ग्रार्थं व्याहरत् अथ चतुर्दश दिनानि यावद्
 २४ सूयम् अपेक्षां कृत्वा भोजनं पानञ्च न कृत्वा जनाहारं कालं यापयथ । अतो
 विनयं कृत्वा वदामि किञ्चित् खाद्यद्रव्यं गृह्णीत ततो शुभाकं मङ्गलं भवि-
 २५ व्यति शुभाकं कस्यचित् शिरसः केशैकोपि न नच्छति । इति व्याकृत्य पौलः
 २६ पूर्वं गृहीतेष्वरं धन्यं भाषमानस्तं भेत्ता भोक्तुम् आरब्धवान् । अत्र
 २७ नारं सर्वे सुस्थिराः खाद्यानि पर्यगृह्णन् । अस्माकं पोते पट्मस्तद्विधिं
 २८ दे शते लोका आसन् । सर्वेषु लोकेषु यथेष्टं भुज्यमानु पोतस्थान् गोधू-
 मां जलधौ निक्षिप्य तैः पोतस्य भारो लघूकृतः ।
 २९ तदनन्तरं दिने आतेपि सको देश इति तदा न पर्यचीयत ; ततः परं
 तत्र समतटम् एकं खातं वृष्ट्वा यदि शङ्कुमस्तर्धि वयं तस्यानन्तरं पोतं
 ३० गमयाम इति मतिं कृत्वा ते लङ्गरान् क्त्वा जलधौ त्यक्तवन्तः । तथा
 कर्षवन्धनं मोचयित्वा प्रधानं वातवसनम् उन्नास्य तीरसमीपं गतवन्तः ।
 ३१ किन्तु दयोः समुद्रयोः सङ्गमस्थाने कैकोपरि पोते निक्षिप्तेऽग्रभागे
 ३२ बाधिते पश्चाद्भागे प्रवहन्तरङ्गोऽलगत् तेन पोतो भग्नः । तस्माद् वेन्द-
 यवेद् बाडभित्तरन्तः पलायन्ते इत्याज्जङ्गवा सेनागणस्थान् चतुर्मु

अमन्ययत्, किन्तु श्रतमेनापतिः पौंसं रक्षितुं प्रयत्नं कृत्वा तान् तच्छेष्टाया ३९
 भिवर्ष्य इत्यादिष्टवान् ये बाहुतरणं जानन्ति तेऽपि प्रोक्ष्यन्त्य समुद्रे
 पतित्वा नाड्यभिशीर्षा कूर्चं ध्यान्तु । अपरम् अवशिष्टा जनाः काष्ठं पोतीयं ४०
 द्रव्यं वा धेनुं सन्तः प्राप्नुते तद्वत्समं ध्यान्तु; इत्थं सर्वे भूमिं प्राप्य प्राणै
 र्जीविताः ।

—
 १८ अष्टाविंशोऽध्यायः ।

१ अष्टादीपिकाशब्दलोकोन्मेषप्रतिः पौंसस्य इत्यादि दशकसर्वस्य निशेधार्थं ७
 पौलेन पक्षिधनाख्योऽपि पौलेन्येषः साध्यः ११ पौलेन तस्य रोमानमरमणं
 भार्गव्यो भोक्तृवत् साक्षात् करणं १२ रोमानमर उपस्थितिं धिक्करीयलोकेषु
 केषु निवेदनं कृपयादप्रचारणम् ।

इत्थं सर्वेषु रक्षां प्राप्नुतु तत्रत्योपदीपस्य नाम निखीतीति ते ज्ञात- १
 वन्तः । ततः परम् असंभ्यलोका यथेष्टम् अनुग्रहं कृत्वा वर्त्तमानदृष्टेः २
 श्रीतास्य वज्रेण प्रज्वालयास्माकम् आतिथ्यम् अकुर्वन् । किन्तु पौल इन्भनानि ३
 संश्लेष्य यदा तस्मिन् अग्नौ निरक्षिपत् तदा वज्रेः प्रतापाद् एकः कृष्ण-
 सर्पो निर्गत्य तस्य हस्ते दृष्टवान् । तेऽसंभ्यलोकास्तस्य हस्ते सर्पम् अ- ४
 लम्बमानं दृष्ट्वा परस्परम् उल्लवन्त एष जगोऽवश्यं नरहा भविष्यति
 यतो यद्यपि जलधरे रक्षां प्राप्तवान् तथापि प्रतिफलदायकं यत्नं जीवितुं
 न ददाति । किन्तु स हस्तं विधुन्वन् तं सर्पम् अग्रिमध्ये निक्षिप्य कामपि ५
 क्षतिं नाप्रवान् । ततो विषज्वालाद् एतस्य शरीरं स्फोटितं भविष्यति यदा ६
 दृष्टादयं प्राणान् त्यज्यतीति निक्षिप्य लोका वज्रचणानि धावन्त तद्
 द्रष्टुं क्षिताः किन्तु तस्य कस्यासिद् विषदोऽघटनात् ते तद्विपरीतं
 विज्ञाय भाषितवन्त एष कश्चिद् देवो भविष्यति ।

तदनन्तरं पक्षिधनामा जन एकस्तस्योपदीपस्याधिपतिरासीत् ७
 तस्य तस्य भूम्यादि स्थितं स जगोऽस्मान् निजग्रहं नीत्वा सौजन्वं
 प्रकाशं दिनपथं यावद् अस्माकं आतिथ्यम् अकरोत् । तदा तस्य पक्षि- ८
 यस्य पिता प्वरातिसारेण पीडयमानः सन् प्रस्थाधाम् आसीत्; ततः पौल-
 सस्य समीपं गत्वा प्रार्थनां कृत्वा तस्य गात्रे हस्तं समर्थं तं स्पर्शं कृतवान् ।

- ८ इत्थं भूते तद्वीपनिवासिन इतरेपि रोमिलोका आगत्य निरामया अभ-
 १० वन्। तस्मात्तेऽस्माकम् अतीवस्वकारं कृतवन्तः विवेकतः प्रस्थानसमये
 प्रयोजनीयानि नानाद्रव्याणि दत्तवन्तः।
- ११ इत्थं तत्र त्रिषु मासेषु गतेषु यस्य चिह्नं दिव्यकुटीरा तादृश
 एकः सिकन्दरीयनगरस्य पोतस्तस्मिन् उपद्वीपे शीतकाशं व्यापयन्
 १२ आसीत् तमेव पोतं वधम् आहूय यात्राम् अकुर्वत्। ततः प्रथमतः सुरा-
 १३ कृष्णनगर उपस्थाय तत्र त्रीणि दिनानि स्थिताः। अनन्तरं तस्माद्
 आरुह्य रीगिधननगर उपस्थितेषु द्विनैकस्मात् परं दक्षिणवाधौ सानु-
 १४ कृत्ये सति परस्मिन् दिवसे पतियस्त्रीनगर उपातिष्ठाम्। ततोऽस्मात्
 तत्रत्यं आह्वयणं प्राप्तेषु ते स्त्रैः सार्द्धम् अस्मान् सप्त दिनानि स्थापयितुम्
 १५ अथतन्त। इत्थं वयं रोमाननगरम् अगच्छाम तस्मात् तत्रेत्या आह्वयणो-
 ऽस्माकं आगमनवार्त्ता श्रुत्वा आप्तियकारं विपश्चिकावासान् यावत्
 अयेवराः सन्तोऽस्मान् साहाय्यं कर्तुम् आगमन्; अपरं तेषां दर्शनात्
 पौल ईश्वरं धन्यं वदन् अशोभा अभवत्।
- १६ ततः परम् अस्मात् रोमाननगरं गतेषु शतसेनापतिः सर्वान् बन्दीन्
 प्रधानसेनापतेः समीपे समर्पयत् किन्तु पौलाय खरचकपदातिना सह
 १७ पृथग्वासं कर्तुम् अनुमतिं दत्तवान्। अनन्तरं दिनचयात् परं पौल-
 खदेवस्त्वान् प्रधानचिह्नदिन आहूयवान् ततस्तेषु समुपस्थितेषु च
 कथितवान् चे आह्वयण निजलोकाणां पूर्वपुरुषाणां वा रीते विप-
 रीते किञ्चन कर्त्तव्यं नाकरवं तयापि चिह्नबालमुनिवासिनां लोका मां
 १८ वन्दि कृत्वा रोमिलोकाणां हस्तेषु समर्पितवन्तः। अपरं रोमिलोका विचार्य
 १९ मम प्राणहननार्थं किमपि कारकं न प्राप्य मां मोषयितुम् ऐच्छन्; किन्तु
 चिह्नदिलोकानाम् आपत्त्या मया कैसरराजस्य समीपे विचारस्य प्रार्थना
 कर्त्तव्या जाता मोचेत् निजदेशीयलोकान् प्रति मम कोपि परीवादो नास्ति।
 २० एतत्कारणाद् अहं युष्माभिः सहितः समर्थं कथोपकथने कर्तुं युष्मान्
 आहूयम् इत्यादिबन्दीयानां प्रत्यावाचेतोरहम् एतेन द्रष्टव्येन बद्धो-
 २१ भवम्। तदा ते तम् अवादिषु चिह्नदीपदेवाद् वयं त्वधि किमपि पयं न

प्राप्तुम् चे भ्रातरः समाचाराक्षेपां कोपि तव कामपि वार्त्ता नावदन्
 अभद्रमपि नाकथयन् । तव मत्तं किं ? इति वयं तप्तः श्रोतुमिच्छामः २९
 यद् इदं भवोनं मतमुत्थितं तत् सर्व्वं सर्व्वेषां निकटे निन्दितं जातम्
 इति वयं जानीमः । अनन्तरं तैलदधम् एकस्मिन् दिने मिरूपितं तस्मिन् २३
 दिने बहव एकत्र मिलित्वा पौलस्त्य वामदधम् आगच्छन् तस्मात् पौल
 स्था प्रातःकास्त्रात् सन्ध्याकालं यावन् मुमाश्ववस्त्राद्यन्याद् भविष्यद्वादिनां
 सन्धेभ्यश्च धीमोः कथाम् उद्याप्य ईश्वरस्य राश्वे प्रमाणं दत्त्वा तेषां
 प्रहृष्टं जनयितुं चेष्टितवान् । अनन्तरं तस्य कार्या केचित् प्रत्यायम् २४
 केचित्तु न प्रत्यायन् । एतत्कारणात्तेषां परस्परम् अनैकत्वात् सर्व्वं चलित- २५
 वन्तः ; तथापि पौल एतां कथामेकां कथितवान् पवित्र आत्मा यिगधियस्य
 भविष्यद्गुर्वेदनाद् अस्माकं पित्रपुरुषेभ्य एतां कार्या भद्रं कथयामास यथा

२६ 'उपगत्य जननेतान् त्वं भाषस्व वचस्विदं ।

कर्णेः श्रोत्र्यय यूथं हि किन्तु यूथं ॥ भोत्स्यथ ।

नैवै द्रक्ष्यथ यूयश्च ज्ञातुं यूयं न शक्यथ ।

२७ ते मानुषा यथा नैत्रैः परिपश्यन्ति नैव हि ।

कर्णे यथा न शृण्वन्ति बुध्यन्ते न च मानसैः ।

व्यावर्त्तयन्तु चिन्तानि काले कुचापि तेषु वै ।

मन्त्रलो मनुजाः सुप्ता यथा नैव भवन्ति च ।

तथा तेषां मनुष्याणां सन्ति खूला हि बुद्धयः ।

बधिरोभूतकर्णाश्च जाताश्च मुद्रिता दृक् ।

अत ईश्वराद् यत् परिचाषं तस्य वार्त्ता भिन्नदेशीयानां समोपं प्रेषिता २८
 अपरं तथैव तां शहीयन्ति इति यूथं जानीत । एतादृशां कथायां २९
 कथितायां सत्यां धिक्त्रदिनः परस्परं बद्धविचारं कुर्वन्ते गतवन्तः ।

इत्थं पौलः सम्पूर्णं वामरदधं यावत् भाटकीये वामदधे वमन् ये लोका- ३०
 स्तस्य यन्निधिम् आगच्छन्ति तान् सर्व्वानेव परिगृह्णन्, निर्विघ्नम् अति- ३१
 वर्षमिषोभम् ईश्वरस्य राश्वस्य कथां प्रचारयन् प्रभौ धीमद्वस्त्रीष्टे
 कथाः समुपादिशतु । इति ॥

रोमिणः प्रति प्रेरितस्य पौलस्य पत्रं

—+—

१ प्रथमोऽध्यायः।

१ प्रेरितत्वपदे पौलस्य निशेधः ॥ रोमानकरे सुसंवादं प्रचारयितुं तस्य मनोऽर्थः
१४ सुसंवादेन पुण्यतत्त्वज्ञानवोचकः ॥ २४ सुसंवादेऽज्ञाने सर्वपापान्तरेः कथा च।

- १ ईश्वरो निजपुत्रस्य प्रभेरस्माकं धीशुखीष्टस्य यस्मिन् सुसंवादे भविष्यदादिभिर्धर्मग्रन्थे प्रतिज्ञाम् अकरोत् तं सुसंवादं प्रचारयितुं
- २ पृथक्कृत आहूतः प्रेरितस्य प्रभो धीशुखीष्टस्य सेवको ह्यः पौलः च
- ३ रोमानगरस्थान् ईश्वरप्रियान् आहूतान् पवित्रांस्त्र्यं लोकान् प्रति
- ४ पत्रं लिखति। असौ खीष्टः शारीरिकवन्धनेन दायदो बन्धोद्धवः पवित्रस्यात्मनः बन्धनेन दृढप्रमाणाद् ईश्वरस्य पुत्र इति ज्ञानानात्
- ५ तत्स्थान्यामेव प्रतिपन्नः। अपरं येषाम् अन्यदेभ्यलोकानां मध्ये खीष्टेन
- ६ वयम् आहूतास्ते लोकास्तस्य नास्ति विश्वस्य निदेशग्रहादिषु यथा भवन्ति
- ७ तदभिप्रायेण यस्माद् वयम् अनुग्रहं प्रेरितत्वपदस्य प्राप्ता एतादृशेभ्यः प्रभु-
धीशुखीष्टः स ततोऽस्माकम् ईश्वरस्य युष्मासु शान्तिम् अनुग्रहस्य क्रियात्।
- ८ प्रथमतः सर्वस्मिन् जगति युष्माकं विश्वासस्य प्रकाशितत्वाद् अहं
युष्माकं सर्वेषां निमित्तं धीशुखीष्टस्य नाम गृहीत्वा ईश्वरस्य धन्ववाद्
- ९ करोमि। अपरम् ईश्वरस्य प्रसादाद् बह्वकालात् परं साम्प्रतं युष्माकं समी-
पम् एकस्मिन् येन यातुं कथमपि सुयोगं प्राप्नोमि, एतदर्थं निरन्तरं युष्माकं
- १० नामानुसार्य निजानु सर्वप्रार्थनासु सर्वदा निवेदनं करोमि, एतस्मिन्
यस्येश्वरस्य पुत्रस्य सुसंवादप्रचारणेन मनसा सेवां करोमि स मम साक्षी
- ११ विद्यते। यतो युष्माकं स्वैर्यकरणार्थं युष्माकं मम च विश्वासेन वयम् उभये
- १२ यथा शान्तिवृत्ता भवाम दतिकारणाद् युग्मं किञ्चित्परमाधे-
- १३ दानदानाय युष्मानं साक्षात् कर्तुं मदोवा वाञ्छा। हे आदमस्य भिन्-
देहीयलोकानां मध्ये यथा तथा युष्माकं मध्येपि मम अमः वफावो
भवति तदभिप्रायेण मुञ्चमुञ्च युष्माकं समीपं गन्तुम् उद्यतोऽभवम् किन्तु

यावद् अद्य तस्मिन् गमने मम विज्ञो भवति, इति धूयं यथाऽज्ञातास्ति-
ह्य तदहम् उक्तिं न बुध्ये ।

अहं सञ्चो ऽसञ्चो वा विद्वान् अविद्वान् वा सर्वेषाम् ऋषी १४
विद्ये । अतएव रोमानिवासिलोकानां युष्माकं समीपेपि यथाशक्ति १५
सुसंवादं प्रचारयितुम् अहम् उच्यतेस्मि । यतः ख्रीष्टस्य स सुसंवादे १६
मम सञ्जात्यदं नहि स ईश्वरस्य शक्तिसरूपः सन् आ यिहदिनो
ऽन्वदेत्रिनो यावत् सर्वजातीयानां मध्ये यः कश्चिद् विश्वसिति तस्यैव
चाणं जनयति । यतः प्रत्ययेनेश्वरदत्तं यत् पुण्यं तदेव प्रत्ययं जन्- १७
धितुं तत् सुसंवादे प्रकाशते तस्मिन् धर्मपुस्तकेपि सिद्ध्यति यथा पुण्य-
वान् जनो विश्वासेन जीवियति । अतएव ये पापकर्माणां सत्यतां हन्वन्ति १८
तेषां सर्वेषाम् दुराचाराणाम् अधर्माणाञ्च विहङ्गं स्वर्गाद् ईश्वरस्य कोपः
प्रकाशते । यत ईश्वरे यद्यद् ज्ञातव्यं तद् ईश्वरः स्वयं तान् प्रति प्रकाश- १९
यति तस्मात् तेषाम् अगोचरं न भवति । फलतस्तस्यानन्तशक्तीश्वरत्वं- २०
प्रभृतिष्वदृशेष्वपि दृष्टकर्षभिः सृष्टिकालावधेस्तानि सम्भ्रम् ज्ञायन्ते तस्मात्
तेषाम् उत्तरदानस्य पन्था नास्ति । अपरम् ईश्वरं ज्ञाता अपोश्वरज्ञानेन तं २१
नाद्रियन्त तथा कृतज्ञा अपि न जाताः, तस्मात् तेषां सर्वे तर्का विफली-
भूताः, अपरञ्च तेषां विवेकशून्यानि मनांसि तिमिरे मग्नानि । ते स्वान् २२
ज्ञानिनो ज्ञात्वा ज्ञानहीना अभवन् अनश्वरेश्वराय गौरवं न प्रदाय २३
नश्वरमनुष्यपशुपक्ष्युरोगामिप्रभृतेराकृतिविशिष्टप्रतिमायै तदददुः ।

इत्थं त ईश्वरस्य सत्यतां मृषा ज्ञापयित्वा सत्यं सन्निदानन्दं सृष्टि- २४
कर्त्तारं त्यक्त्वा सृष्टवस्तुनः पूजां सेवाञ्च कृतवन्तः, इति हेतोरीश्वरस्थान् कुकि- २५
यायां समर्थं निजनिजकुचिन्ताभिलाषे स्वं स्वं शरीरं परस्परम् अपमानयन्
कर्तुम् अददात् । ईश्वरेण तेषु कभिलाषे समर्पितेषु तेषां घोषितः स्वाभा- २६
त्रिकाचरणम् अपहाय विपरीतकृत्ये प्रावर्त्तन्तः, तथा पुरुषा अपि २७
स्वाभात्रिकघोषित्मङ्गलं विहाय परस्परं कामकृत्यानुना दग्धाः सन्तः
पुमांसः पुंभिः शार्कं लुह्यते समाख्य निजनिजभ्रान्तेरुचितं फलम्

२० असमन्तः । तेषां क्षेत्रां भवः स्त्रीचराय स्त्रीनां दातुम् कर्मसमाप्ताद् ईश्वर-
 २१ स्त्रीनां प्रति दुष्टमनस्कृतम् अयत्नतः प्रियत्वात् दत्तवान् । अतएव ते कर्म
 २२ अन्तर्गतो व्यभिचारो दुष्टं लोभो जिघांसा ईर्ष्या वधो विवादश्चातुरी
 २३ कुमतिरित्यादिभिः दुष्कर्मभिः परिपूर्णाः सन्तः ; कर्मेजया अपवादिन
 ईश्वरदेवका विंशका अष्टद्वारिण आत्मसाधिनः कुतश्चात्पादकाः पितृ-
 २४ राज्ञाञ्चक्रका अविचारका नियमलङ्घिनः स्नेहरहिता अतिदेविणो
 २५ निर्देयाश्च जाताः । ये जना एतादृशं कर्म कुर्वन्ति तएव मृतिशोभया
 ईश्वरस्य विचारमोदुःखं ज्ञात्वापि त एतादृशं कर्म स्वयं कुर्वन्ति
 केवलमिति नहि किन्तु तादृशकर्मकारिणो लोकेष्वपि प्रोद्यन्ते ।

२ द्वितीयोपपत्तिः ।

१ चापेन सर्वेषां दृष्टवीच्यमस्य कथनं ११ तत्र विज्ञेयिष्यम् अन्तर्देहिनाश्च
 न विज्ञेयः १० दोषी सन् सर्वस्य शिष्ययति तस्याश्च काचित् फलोत्पत्तिः १३
 अयस्याप्यर्थं विना तत्कृद्देहात् परिपाद्यते ।

१ हे परदूषक मनुष्य यः कोपि त्वं भवसि ततोत्तरदानाय पन्था नास्ति
 यतो यस्मात् कर्मणः परं दोषिणं करोषि स्वयमपि तादृशस्य कर्मणः
 २ करणाद् दोषी भवसि । किन्तेतादृशकर्मकारिणां प्रतिकूलं च विचारम्
 ३ ईश्वरः करोति स यथार्थ इति वयं जानीमः । अतएव हे मानुष त्वं
 यादृशं कर्म कुर्वतां दोषं कथयसि स्वयं यदि तत्कृद्देहं कर्म करोषि तर्हि
 ४ त्वम् ईश्वरदण्डात् पलायितुं शक्यसीति किं बुध्यसे ? अपरं तव
 भयसः परिवर्तनं कर्तुम् ईश्वरस्यानुग्रहो भवति तस्य बुद्ध्या त्वं किं तस्या-
 ५ परिमितम् अनुग्रहं त्वां चिरमहिम्नुवन्तं तुच्छीकरोषि । तथा कठोरान्
 स्नेहरहिताद् अन्ताः करणाद् ईश्वरस्य यथार्थविचाराज्ञायाः प्रकाशित-
 ६ त्वं त्वं क्रोधस्य च द्विजं जायते किं स्वार्थं कोपं सञ्जिगोषि ? किन्तु स एकैक-
 ७ मनुजाय स्वस्वकर्मणामुपारेषु प्रतिफलं दास्यति ; वस्तुतस्तु ये जना धैर्यं
 धृत्वा स्वकर्म कृत्वा मरिमा सत्कारोऽमरत्वम् एतानि स्वगयन्ते तेभ्योऽन-
 ८ तावु दास्यति । अपरं ये जनाः स्वार्थधर्मम् अयच्छीत्वा विरोतधर्मम्

युक्ताणि तादृशान् विरोधिकान् प्रति प्रयत्नतो यिज्जदिनः प्रति
पञ्चाद् अन्धदेविनः प्रति, अर्थात् सर्वान् सुकर्तृकारिणः प्रशिनः प्रति ८
कोपः क्रोधो दुःखं घातना च भविष्यन्ति, किन्तु यिज्जदिन-आरम्भ भिन्न-१०
हेतिपर्वणा घावनाः सुत्कर्तृकारिणो लोकाः सन्ति तान् प्रति मस्मिन्
हत्कारः शान्तिश्च भविष्यन्ति ।

ईश्वरस्य विचारे पक्षपातो नास्ति । अस्मिन् दिने मया प्रकाशितस्य १२
सुखवादस्यानुसारेण ईश्वरो धीशुखीष्टेन मानुषाणाम् जन्तः करणानां १२
गूढाभिप्रायान् धृत्वा विचारयिष्यति तस्मिन् विचारदिने ये स्ववस्त्राभ्
अप्राप्य पापानि कृतानि व्यवस्थाया अप्राप्यनुरूपलोकां विभाज्यो भवि-
ष्यति, किन्तु ये व्यवस्थां प्राप्यापि पापान्यकुर्वन् व्यवस्थानुसरतादेव तेषां १३
विचारो भविष्यति । व्यवस्थां अल्पैव ईश्वरस्य समीपे निव्यापो भविष्यतीति १४
नहि किन्तु ये व्यवस्थानुरूपानि कर्माणि कुर्वन्ति तस्य पुण्यवस्त्रेण
गणिता भविष्यन्ति । यतो व्यवस्थाम् अप्राप्य भिन्नदेशीयलोका यदि १५
स्वभावतो व्यवस्थानुरूपान् आचारान् कुर्वन्ति तर्हि व्यवस्थाम् अप्राप्यापि
ते स्वेषां व्यवस्थास्वरूपाः स्वयमेव भवन्ति । तेषां मनसि चास्मिन् रूपे १६
सन्ति तेषां क्तिकेषु च कदा तान् दोषिणः कदा वा मिर्दोषान् कृतवत्सु
ते स्वान्तर्लिखितव्यवस्थायां स्वयमेव प्रमाणं ददति ।

पञ्च तं स्वयं यिज्जदौ विख्यातो व्यवस्थोपरि विश्वासं करोषि, ईश्वर-१७
मुद्दिश्य स्वं ज्ञाधमे, तथा तस्याभिमतं जानासि, सर्वानां कथानां सारं १८
विविक्ते, अपरं व्यवस्थाशिक्षितो भूत्वा उन्धलोकानां मार्गदर्शयितारं १९
तिमिरस्थितलोकानां मध्ये दीप्तिस्वरूपम् अज्ञानलोकेभ्यो ज्ञानदातारं २०
वासकानां शिचयितारं ज्ञानस्य व्यवस्थायाश्च मूर्तिस्वरूपस्य स्वं करोषि ।
तं परान् शिचयसि किन्तु स्वयं स्वं किं न शिचयसि । वस्तुतस्तौ २१
निषेधव्यवस्थां प्रचार्थं तं किं स्वयमेव चोदयसे ? तथा परान् प्रति पर-२२
द्वारद्वारं निषिध्य स्वयं किं परदारान् गच्छसि । तथा तं स्वयं प्रतिमन्वेषो
यन् स्वयं किं मन्दिरस्य द्रव्याणि हरसि ? यत्स्वं व्यवस्थां ज्ञाधमे तं तं २३

- २० किं यवस्यान्तःप्राप्त्या ईश्वरस्य भयं करोषि ? आस्ये यथा लिखति
लिखदेतिषां समीपे सुप्तार्कं दोषाद् ईश्वरस्य नासौ निम्ना भवति ।
२१ यदि यवस्यां पातयसि तर्हि तव लक्ष्मणेद्विधा सफल भवति ; यदि
२२ यवस्यान्तःप्राप्त्यं करोषि तर्हि तव लक्ष्मणेद्विधाऽलक्ष्मणेद्विधा भविष्यति । एते
व्यवस्थानुरूपकर्माकारो पुमान् अलक्ष्मणेद्विधा सन्नपि स किं लक्ष्मणेद्विधा सन्ने
२३ गणितो न भविष्यति । किन्तु लक्ष्मणेद्विधव्यवस्थाया अधोऽगो भूत्वापि
व्यवस्थालक्षणं कुर्व्यात् तं स्वाभाविकालक्ष्मणेद्विधा व्यवस्थापालना लोकाश्च
२४ किं न दूषयिष्यन्ति ? तस्माद् यो वासो यिज्जदी स यिज्जदी नहि तथा-
२५ ज्जदी अलक्ष्मणेद्विधाः स लक्ष्मणेद्विधा नहि ; किन्तु यो जन आन्तरिको यिज्जदी
स एव यिज्जदी अपरञ्च केवललिखितया व्यवस्थया न किन्तु माणसिको
अलक्ष्मणेद्विधा यथा च प्रशंसा मनुजैर्भ्यो ॥ भूत्वा ईश्वराद् भवति
स एव लक्ष्मणेद्विधा ।

६. अथर्ववेदः ।

१ यिज्जदिनां नामाचमनानुष्ठानं २ अन्वेष्टानिष अथर्ववेदकृतं कृते तेन न
परिवारः ३१ एककाले व्यवस्थाकृतं कृते सति न भारं किन्तु केवल-
विद्यासाधनं वाच्यम् ।

- १ अपरञ्च यिज्जदिनि सति को लाभः ? तथा लक्ष्मणेद्विधा वा किं फलं ?
२ सर्वथा बहूनि फलानि सन्ति, विशेषत ईश्वरस्य प्राप्तं तेभ्योऽदोयत ।
३ कैसिद् अविश्वसने कृते तेषाम् अविश्वसनात् किम् ईश्वरस्य विश्वास-
४ ताया हानिरित्यस्यते ? केनापि प्रकारेण नहि यस्यपि सर्वे मनुष्या मिथ्या-
वादिनस्तथापि ईश्वरः सत्यवादी आस्ये यथा लिखितमास्ये

'यतस्त्वनु स्ववाक्येन निर्दोषोहि भविष्यसि ।

विचारे चैव निष्पापो भविष्यसि न संशयः ।'

- ५ अथर्ववेदम् अभ्यासेन यदीश्वरस्य न्यायः प्रकाशते तर्हि किं वदितव्यम् ?

- ६ अहं मनुष्याणां कथामिव कथां कथयामि, ईश्वरः समुचितं दण्डं दत्त्वा
७ किम् अन्वाधो भविष्यति ? इत्थं न भवतु तदासतीश्वरः कथं जगती
८ विचारयिता भविष्यति ? नम मिथ्यावाक्यवदनेन यदीश्वरस्य अन्वाधो

- २१ किन्तु व्यवसायाः कस्य भिन्नम् ईश्वरेण दत्तान्तु यत् पुण्यं तद् व्यवसायाः
 २२ अविद्यदादिगणस्य व्यवसायैर्भिक्षितं यत् इदानीं प्रकाशते, अर्थाद् धीमतीति
 विद्याभक्त्यकारणाद् ईश्वरेण दत्तं तत् पुण्यं सकलेषु प्रकाशितं यत् व्यवसायैः
 २३ विद्याभिक्षिणः प्रति वर्तते। तेषां कोपि प्रभेदा नास्ति यतः सर्वत्रैव पापं कृत्वा
 २४ ईश्वरस्य प्रशंसायां भाजनानि न भवन्ति। त ईश्वरस्यानुग्रहाद् स्वीष्टेन मूर्खे
 २५ विद्या परिचायं प्राप्य पुण्यवत्त्वेन गणितो भवति। यस्माद् ईश्वरो योऽसौ
 विद्याभक्त्यकारिणं पुण्यवत्त्वेन गणितं कृत्वा यथा न्यायकारी ज्ञातो भवति
 २६ तदर्थं स्वीष्टस्वरूपे विद्याभक्ताद् ईश्वरस्य सद्भिष्णुत्वेन पुराकृतपापानां मार्जने-
 करणात् सन्वाय्यतां प्रकाशयितुं वर्तमानपापानां मार्जनेन सन्वाय्यतां
 २७ प्रकाशयितुश्च तं बलिस्वरूपं निरूपितवान्। तर्हि कुत्रात्मसाक्षात् १ या
 दूरे तिष्ठति; कथा व्यवसायाः १ किं क्रियारूपव्यवसायाः १ इत्थं नहि
 २८ किन्तु तत् केवलविद्याभक्त्यरूपया व्यवसायैव भवति। अतएव व्यवस्थानुरूपं
 क्रियां विद्या केवलेन विद्याभक्तेन लोकः पुण्यवत्त्वेन गणितो भवितुं प्रकी-
 २९ तीत्यस्य राङ्गान्तं दर्शयामः। स किं केवलधिष्ठदिनाम् ईश्वरो भिन्न-
 ३० देशानाम् ईश्वरो न भवति? भिन्नदेशानामपि भवति; यस्माद् एक
 ईश्वरो विद्याभक्तात् सकलेदिनम् विद्याभक्तात् सकलेदिनम् पुण्यवत्त्वेन गणयति।
 ३१ तर्हि विद्याभक्तेन वयं किं व्यवस्थां लुप्यामः १ इत्थं न भवतु वयं व्यवस्थां
 संस्थापयामः।

४ चतुर्थोपायः।

१ विद्यायाद् इन्द्रादीन् पुण्यवत् २ तस्मिन्नादीन् पुण्यवत् इन्द्रादि किन्तु विद्यायाज्
 प्रातः १८ तत् पुण्यं विद्याभक्ताकाशिः प्राप्तम्।

- १ यस्मात्कं पूर्णपुण्य इन्द्रादीन् कायिकभिक्षया यद् यत् प्राप्तवान् तस्मिन्
 २ किं बहिष्कृतः १ स यदि निजया क्रियया पुण्यवत्त्वेन गणितो भविष्यत्
 तर्हि तस्मात्तस्मादा कर्तुं यन्माभविष्यत्; इति सर्वं किन्तीश्वरस्य समीपे
 ३ नहि। ज्ञात्वा किं लिखति १ इन्द्रादीन् ईश्वरे विद्याभक्तात् स विद्याभ-
 ४ क्तो पुण्यार्थं गणितो भवति। यस्मात्कारिणो यद् केन तद् यत्

पुष्पक फलं नहि किन्तु तेनोपाजितं मलयम् । किन्तु यः पापिनं पुष्प- ५
वनं गच्छति तस्मिन् विश्वासिनः कर्महीनस्य जनस्य यो विश्वासः स
पुष्पार्थं गणितो भवति । अपरं यं जिवाहीनम् ईश्वरः पुष्पावलेन गणित- ६
वान् तेन प्राप्तो आत्रिषो दातृदू वर्णयामास यथा ।

० 'स धन्योऽद्यानि नृहानि धन्यानां स्मृतानि च ।

८ स च धन्यः परेभ्यः पापं यस्तु न मस्यते ।

त्वक्केदिनम् अत्वक्केदिनं वा कं प्रति स आशीर्वादो भवति । ८
इत्राहीमो विश्वासः पुष्पार्थं गणित इति वयं वदामः । स विश्वासस्तस्य ९
त्वक्केदित्वावस्थायां किम् अत्वक्केदित्वावस्थायां कस्मिन् समये एता-
दृशो गणितः ? त्वक्केदित्वावस्थायां नहि किन्तु त्वक्केदित्वावस्थायां ।
अपरञ्च स यथा सर्वेषाम् अत्वक्केदिनां विश्वासकारिणाम् आदि- ११
पुष्पो भवति, तेषां यथा पुष्पावलेन गणिता भवन्ति ; अपरम् अस्माकं
पूर्वपुष्पस्येव इत्राहीमो त्वक्केदित्वावस्थायां एतदृशो विश्वास आसीत् तादृशं
विश्वासं ज्ञात्वा ये जना न केवलं त्वक्केदिनः सन्ति किन्तु तस्य पादचिह्नेन
गमनं कुर्वन्ति, एतादृशानामपि त्वक्केदादिपुष्पो भवति, तदर्थं त्वक्- १२
केदित्वात् पूर्वं तस्य विश्वासात् यत् पुष्पम् उत्पन्नं तदीयम् एकं
प्रमाणस्वरूपं तस्य त्वक्केदस्य चिह्नं प्राप्नोत् । इत्राहीम् अगतोऽधि- १३
कारी भविष्यति यैषा प्रतिज्ञा तं तस्य वंशस्य प्रति पूर्वम् अक्रियत
या व्यवस्था नहि किन्तु विश्वासनिमित्तकं यत् पुष्पं तद्द्वारा ।
यतो व्यवस्थावलम्बिनो यद्यधिकारिणो भवन्ति तर्हि विश्वासो विकसो १४
जायते तथा सा प्रतिज्ञापि निष्फला जायते । अधिकम्तु व्यवस्था १५
कीपेक्ष जनिका भवति यतो यत्र व्यवस्था न विद्यते तत्राज्ञाया
सङ्गमपि न विद्यते । अतएव केवलव्यवस्थावलम्बिनो लोकान् ग्रीष्मि-
नहि किन्तु अस्माकं पूर्वपुष्पस्येव इत्राहीमः सदृशान् विश्वासकारिणः सर्वान्
लोकान् प्रति सा प्रतिज्ञा, यो निर्जोषान् सजीवान् अविविधानान् विज-
जानीष्यतीति तादृश इत्राहीमो विश्वासस्तस्मै च ईश्वरः, तस्य वाचम् १७

- यस्य क्लेशास्तु भवन्ति तदर्थम् अनुग्रहाद् विशासेनैवाधिकारी भवति यथा
लिखितं विद्यते, 'अहं तां वज्रजतीनाम् आदिपुरुषं कृत्वा निबुद्धवान्।'
१८ तदीय शतानुशो वंशो जनिष्यते यदिदं प्रतिश्रुतं वाक्यम् उक्तसाधीनतद्-
नुसारेण इमांहीम् वज्रदेवीयसोक्तानाम् आदिपुरुषो यथा भवति तस्मान्
१९ प्रत्याशासम्भवे न संत्यपि प्रत्याशया विश्वासं कृतवान्। अपरञ्च य विश्वासे
बलवान् भूत्वा भूतवत्सुरवयस्कृत्वात् स्वरूपेण जरां सारानाकः स्वभा-
२० र्थात्वा रजोनिवृत्तिञ्च न भवे। अपरं विश्वासं कुर्वन् ईश्वरस्य प्रतिज्ञा-
२१ वचने कमपि संशयं न चकार; किन्तीश्वरो यां प्रतिज्ञाम् अकरोत् तां
वपुर्वा कर्तुं शक्नोतीति निश्चितं विज्ञाय दृढविश्वासं कुर्वन् ईश्वरस्य
२२ गणिमानं प्रकाशयाश्चकार। इति हेतोस्तस्य ■ विश्वासस्य दोषपुच्छाश्च
२३ गणितो बभूव। तदर्थं गणितो बभूव, एतत् केवलस्य तस्य निमित्तं
■ लिखितं नहि, अस्माकं निमित्तञ्च यतो योऽस्माकं पापमोचनकारणात्
वमर्षितोऽभवत् तथाऽस्माकं पुण्यनिमित्तम् उत्थितोऽभवत् तादृशो
२४ योऽस्माकं प्रभु र्योऽस्तुतम् उत्पादितवान् च ईश्वरस्तस्मिन् ईश्वरे
यदि वयं विश्वासं कुर्वीमहेऽस्माकमपि सर्व विश्वासः पुच्छाश्च गणितो
मविद्यति ।

॥ पञ्चमोऽध्यायः ॥

१ विश्वासेन पुच्छे पति वज्रजामः १२ आदना यथा पापं नतिञ्च तथा श्रीदेव
पुच्छं परमायुजः ।

- १ विश्वासेन पुण्यवत्तेन गणितत्वाद् ईश्वरेण सार्द्धम् अस्माकं प्रभुना
- २ योऽस्तुष्टीष्टेनास्माकं मेलनं भवति। अपरं विश्वासेन तदीयेनामेनानुग्रहेण
- ३ वलान्नाथं प्राप्य येन वयं स्मिरा आस्महे, ईश्वरीयविभवप्राप्तेः प्रत्याशया च
- ४ समानन्दानः। तत् केवलं नहि किन्तु क्षेत्रभोगेऽप्यानन्दामो यतः क्षेत्राद्
- ५ धैर्यं जायते, धैर्याद् अनुभवो जायते, अनुभवान् प्रत्याशा जायते, प्रत्या-
- ६ शक्तो ज्ञाना न जायते यस्याद् अस्माभ्यं दोषेण पवित्रेणात्मनास्माकनेष्टवत्-
- ७ करणेषु विश्वारितम् ईश्वरस्य प्रेम। अस्मास्तु निदधामेषु यस्तु ज्योतिःप्रभुः

कस्ये पापिनां निमित्तं स्त्रीयान् प्राणान् ददात् । यद्यपि यज्ञस्य ७
 जनस्य निमित्तं कोपि प्राणान् दातुं साहसं कर्तुं शक्नोति, तथापि धार्मि-
 कस्य निमित्तं प्रायेण कोपि प्राणान् न ददाति । किन्त्वस्मात् प्रतपिषु यस्तपि ८
 निमित्तमस्माकं स्त्रीष्टः सप्राणान् दत्तवान्, तस्माद् ईश्वरोऽस्मान् प्रति निम्नं
 प्रेम्तार्यं प्रकाशितवान् । अतएव तस्य रक्तपातेन पुष्पवनेन गणितं भूमा क्वं ९
 मितानां तेन दृष्टाद् रक्षिता भविष्यामः । फलतोऽस्मात् रिपुषु यस्तपि १०
 ईश्वरस्य पुस्तस्य मरणेन तेन बाहुं यस्तस्माकं मेखनं भवति तर्हि मेखनं
 प्राप्य तस्य जीवनेनावश्यं रक्षां लप्स्यामहे । तत् केवलं नहि किन्तु येन ११
 मेखनम् अस्वभार्महिं तेनास्माकं प्रभुता धीकुक्षीष्टेन साम्प्रतम् ईश्वरे
 यन्मनन्दामस्य ।

तथा सति, एकेन मानुषेण पापं पापेन मरणं ज्ञातीम् आगच्छद् अपरं १२
 सर्वेषां पापकरणात् सर्वे मानुषा मृते निर्गता अभवन् । यतो व्यवस्था- १३
 दानसमर्थं यावत् जगति पापम् आसीत् किन्तु यत्र व्यवस्था नास्ति
 तत्र पापस्यापि गणना न क्रियते । तथापि भाविना जनस्य स्वरूपो यः १४
 आदम् तेन ह्येतान् पापेन बहुशं पापं ये नाकुर्वन् आदमम् आरभ्य मुक्ता
 यावत् तेषामुपरि मृत्यू राजवं करोति । किन्त्वपराधस्य यादृशी भावः १५
 सादृश्यं अनुग्रहदानस्य भावो न भवति यत एकस्य जनस्यापराधेन यदि
 बहूनां मरणम् अवधत्त तथापोऽन्येऽनुग्रहजनिता दानस्यैव
 एकेन जनेन, अर्थाद् धीशूना स्त्रीष्टेन, तस्मादपि बह्वभ्यो बाहुल्येना-
 दीयत । अपरम् एकस्य जनस्य पापकरणाद् यथा भवत्यनुग्रहदानं तादृक् १६
 न भवति यत एकस्य जनस्य पापकरणाद् दण्डाश्चा बभूव किन्तु बह्व-
 चापमोक्षनाय पुण्याप्राप्ते चानुग्रहदानं बभूव । यत एकस्य जनस्य पाप १७
 करणाद् एकस्य दोषाद् यदि मरणस्य राजवं जातं तर्हि ये जना
 अनुग्रहस्य बाहुल्यं पुष्परूपदानस्य प्राप्तवन्ति त एकेन जनेन, अर्थात्
 स्त्रीशूस्त्रीष्टेन, परमायुषि राजवं अवश्यं करिष्यन्ति । एकस्य जनस्यापरा- १८
 धेन यस्य सर्वं दण्डभोगस्य भाजनानि जातानि तद् एकस्य जनस्य

- १६ पुनश्च परमायुः प्राप्तिनिमित्तं बहूनां पुण्यफलं जायते । अपरम् शक्यं
जन्मसाक्षात्प्राप्त्याद् यथा बहवो अपराधिना जातास्तद्वद् एकसाक्षात्-
१७ पाप्मानाद् बहवः पुण्यफलैर्न मणिता भवन्ति । अधिकम् पुण्यसाक्षात्प-
नाद् अपराधस्य बाहुल्यं जातं किन्तु यत्र पापस्य बाहुल्यं तत्रैव
१८ तस्माद् अनुपपन्नस्य बाहुल्यम् अभवत् । तेन मृत्युभोगं कारयितुं यद्वा
पापस्य राजतम् अभवत् तद्वद् अस्माकं प्रभो श्रीशुक्लीष्टस्य पुण्यसाक्षात्-
परमायुर्दातुम् अनुपपन्नस्य राजतं भवति ।

१ मष्टोऽध्यायः ।

१ श्रीहृत् पुनश्च प्राप्ते पापकरणम् अनुचितं १२ तेन पुण्यमिति सति पापस्य दहनं
धर्मपाप्मनम् उचितं तेनान्नायुः प्राप्तव्यम् ।

- १ प्रभूतरूपेण ययानुग्रहः प्रकाशते तदर्थं पापे तिष्ठाम इति वाक्यं किं
२ वचं वदिष्यामः । इत्थं न भूयात् । पापसम्बन्धेन मृता वचं पुनस्तस्मिन्
३ कथम् आयुःक्षेपं करिष्यामः । वचं यावन्तो लोका श्रीशुक्लीष्टे मज्जिता
अभवाम तावन्तएव तस्य मरणे मज्जिता अभवाम, इति किं धूयं न जानीयः ।
४ ततो यथा पितुः पराक्रमेण ज्ञानान् श्रीष्टस्योत्थानम् अभवत् तथा मज्ज-
नेन तेन साद्वै ज्ञानाभाधित्वेन वयमपि तादृशं नूतनम् आचरणं गन्तुम्
५ उत्थिता भवामः । अपरं वचं यदि सदैव मरणभागिना भवामस्तर्हि-
६ त्यागभागिनापि भविष्यामः । पापस्य सेवनं यथा पुन नैव ह्यर्थस्तदर्थम्
अस्माकं पापरूपशरीरस्य विनाशार्थम् अस्माकं पुरातनस्वभावत्वेन साकं
७ कुत्रे विद्धो भवति, एतद् वचं जानीमः । कोपि मृतः सन् पापान् मुक्तो भवति ।
८ अतएव यदि वचं लोकेन साद्वै मृता भवामस्तर्हि पुनरपि तेन सन्तिताः
९ सजीवाः सन्त उत्थास्याम इत्यस्माकं विद्याभो विद्यते । यतः श्रीष्टेन
ज्ञानाद् उत्थाने कृते सति मृत्योराधिपत्यं तदुपरि पुन नैव स्थित्या स
१० पुनः कदापि न मरिष्यति, एतद् वचं जानीमः । अपरञ्च स यथा प्रापान्
परित्यज्य शक्यैव पापान् मुक्तो भवत् तथा जीवनं कञ्चा ईश्वरस्य प्रभोपे

सजीवो भवति; तद्वत् सूयमपि पापान् मुक्ताः सन्तोऽस्माकं प्रभुना योऽह- ११
जोऽहेन स्नानं ईश्वरस्य समीपे सजीवान् जानीत ।

अपरञ्च कुल्लिताभिलाषं पूरयितुं मर्त्येदेहेऽस्मिन् अधिपतित्वं कर्तुं १२
पापाय मा दात । अपरं स्वं स्वम् अङ्गम् अधश्चैवम् अस्तं कृत्वा पाप- १३
सेवायां न समर्पयत किन्तु आज्ञानाद् उत्थितान् स्नानं ईश्वरस्य धर्मास्त्र-
स्वरूपं स्वं स्वम् अङ्गञ्च ईश्वरे समर्पयत । तेन युष्माकम् उपरि पापस्थाधि- १४
पतित्वं पुनर्न भविष्यति यस्माद् धूयं व्यवस्थाया आचरन्ता न भूतानुग्रहस्य
निष्ठा अभवत् । किन्तु व्यवस्थाया अधीना ॥ भूत्वा वचम् अनुग्रहस्य १५
निष्ठा अभवाम्, इति चिन्तयित्वा किं पापं करिष्यामः? इत्थं मा भूयात् ।
अतो नृतिफलनिमित्तं पापं यदा पुण्यफलनिमित्तं निदेशपालनम् एत- १६
योऽहमेव मध्ये यस्याज्ञापात्रे स्नानं समर्थं निदेशयादिषो भवत्य तस्यैव
इहा भवत्य, एतत् किं धूयं न जानीथ? अपरञ्च पूर्वं धूयं पापस्य किङ्करा १७
आसत, इति शब्दं किन्तु यस्यां शिक्षाद्वयायां मूषायां निविष्टा अभवत्
तस्या आह्वानं मनःसु धृतवन्त इति कारणाद् ईश्वरस्य धन्यवादे भवतु ।
इत्थं धूयं पापान् मुक्ताः सन्तो धर्मास्य किङ्करा भवत्य । युष्माकं भारी- १८
रिक्ता दुर्बलताया हेतोर्मानववद् अहम् एतद् ब्रवीमि; पूर्वम् उत्तरो- १९
त्तरम् अधर्माकरणाथं यद्वत् पापमिच्छयोः किङ्करत्वे निजाङ्गानि समार्प-
यत तद्वत् साधुकर्माकरणार्थम् इदानीं धर्मास्य मृत्युत्वे निजाङ्गानि सम-
र्पयत । यदा धूयं पापस्य किङ्करा आसत तदा धर्माद्युता आसत । तर्हि २०
आनि कर्माणि धूयम् इदानीं लज्जात्पदानि बुध्यध्वे पूर्वं तत्र युष्माकं को २१
लाभ आसीत्? यतस्तेषां कर्माणां फलं मरणं । किन्तु माम्प्रतं धूयं पापान् २२
मुक्ताः सन्तो ईश्वरस्य किङ्करा भवत्य तस्माद् युष्माकं पवित्रत्वरूपं फलम्
अनन्तायुः स्वरूपं पारितोषिकम् अस्ति । अतः पापस्य केतनं मरणं किन्तु- २३
स्माकं प्रभुना योऽहजोऽहेन ईश्वरस्यानुग्रहदानम् अनन्तायुः ।

७ वृत्तबोधावः ।

१ विद्याविशोकायां व्यवस्थानो मुक्तिः स्वीदेन चरोत्तमं ७ व्यवस्थायां व्यव-
भदनं किन्तु पवित्रत्वं न्यायत्वं चित्तदायकम् १३ व्यवस्थासङ्गमेव पापे
जाते सति कोपि यदि तत् पापम् अतीतमे तर्हि व्यवस्थायां उत्तम-
लोभरक्षणयवत् ।

- १ हे आत्मण व्यवस्थाविदः प्रति ममेदं निवेदनं व्यवस्था केवलमानवै-
- २ परि धावज्जीवम् अधिपतित्वं करोतीति व्यूयं किं ॥ जानीयः ॥ धावज्जीवम्
एति विद्यमानस्तावत्कालम् उद्धा भार्या तस्मिन् बद्धा तिष्ठति किन्तु यदि
- ३ एति धिच्यते तर्हि सा नारी पत्यु व्यवस्थानो मुक्ता भवति । एतत्कार-
णात् पत्यौ सजीवे सति नारी यद्यन्यं पुरुषं विवहति तर्हि सा
व्यभिचारिणी भवति किन्तु यदि स पति धिच्यते तर्हि सा तस्या व्यव-
- ४ स्थाया मुक्ता सती भिन्नपुरुषेण ब्यूढापि व्यभिचारिणी न भवति । हे मम
आत्मण यः आशानाद् उदतिष्ठत् तेन सह युष्माकं विवाहस्य जातत्वाद्
ईश्वरनिमित्तं यथास्माकं फलं जायते तदर्थं स्वीष्टस्य शरीरेण व्यूयं
- ५ व्यवस्थासम्बन्धेन मृतवन्तः । यतोऽस्माकं आरौरिकाचाराधरणसमये
मरणरूपं फलम् उत्पादयितुं व्यवस्थादूषितः पापाभिलाषोऽस्माकम् अत्रेषु
- ६ सजीवो भूत्वा स्थितवान्, किन्तु यस्या व्यवस्थायां वगे आसन्नहि तां प्रति
मृतत्वाद् वयं यथा पूर्वकालोनाया व्यवस्थाया अनुसारेण पुनर्नोचरित्वा
नवीनस्वभावैश्वरं सेवामहे तदर्थं व्यवस्थाया अधीनत्वान् मुक्ता भवामः ।
- ७ तर्हि वयं किं ज्ञमः ? व्यवस्था किं पापजनिका भवति ? इत्थं न भवतु ।
- ८ व्यवस्थायां न स्थितायां पापं किम् इति नाविद्य, किन्तु व्यवस्थाया पापम्
अवकाशं प्राप्यास्माकम् अन्नः सर्वथा कुक्षिताभिलाषम् अजनयत्, यतो
- ९ व्यवस्थाया अनुपस्थितत्वात् पापम् अचिद्यत् । अपरं पूर्वं व्यवस्थाया अनु-
पस्थितत्वाद् अहं सजीव आसं किन्तु ततः परम् आशानाया उपस्थितत्वात्
- १० पापं सजीवम् अभवत् तदाहम् अधिवे । इत्थं सति जीवननिमित्ता
- ११ यास्या सा मृत्युजनिका भवत् । यतः पापम् अवकाशं प्राप्य व्यवस्थाया
- १२ आशानाया मम भ्रमं जनयित्वा तेन माम् अदत् । अतएव व्यवस्था यत्ना,
आदेयस्य पवित्रो न्यायो हितकारी च भवति ।

तर्हि यत् स्वयं हितकृतं तत् किं मम मृत्युजनकम् अभवत् ? इत्थं १२
न भवतु ; किन्तु पापं यथा पापमिव दृश्यते तथा निदेशेन पापं यथातीव
पापमिव दृश्यते तदर्थं हितकारिणादेशेन तन् मम मरणम् अभजनयत् ।
यवप्रा पारमार्थिकीति वयं जानीमः किन्त्वहं सांसारिकः पापस्य क्रीत- १३
किङ्करो विद्ये । यतो यत् कर्म करोमि तदेव मम मनोभिमतं न भवति ; १४
अपरं यन् मम मनोभिमतं तन् न करोमि किन्तु यद् उच्यते तत्
करोमि । तथात्वे यन् ममानभिमतं तद् यदि करोमि तर्हि यवप्रा १५
उत्तमेति स्वीकरोमि । अतएव सम्पत्तिं तत् कर्माहं स्वयं करो- १६
मीति नहि किन्तु मम शरीरस्य यत् पापं तदेव करोति । यतो मयि, १७
अर्थान् मम शरीरे, किमप्युत्तमं न वसति, यत् अहं जानामि, ममे-
च्छायां तिष्ठन्त्यामपि किमप्युत्तमं कर्म कर्तुं ममैर्घो न भवामि । यतो यामु- १८
त्तमां क्रियां कर्तुमहं वाञ्छामि तां ॥ करोमि किन्तु यत् कुत्सितं कर्म
कर्तुं मम वाञ्छा नास्ति तदेव करोमि । अतएव यद्यत् कर्म कर्तुं मम २०
मति न भवति तद् यदि करोमि तर्हि अस्वयं नाहं ममान् र्थत् पापं
वर्त्तते तदेव करोति । भद्रं कर्तुं मदीयेच्छाकात्ते ऽमहं कर्तुम् उप- २१
स्थितं स्वभावमेकं मयि पश्यामि । अहं नवीनस्वभावेनेश्वरव्यवस्थायां २२
बन्तुष्ट आमे ; किन्त्वङ्गस्थितस्य पापस्य व्यवस्थाया आद्यत्तं मां कर्तुं २३
सेष्टमानं मदीयाङ्गे तद्विपरीतं युद्धं कुर्वन्तं तदन्यमेकं स्वभावं प्रप-
श्यामि । हाहा योहं दुर्भाग्यो मनुजस्तं माम् एतस्मान् मृताच्छरी- २४
रात् को निस्तारयिष्यति ? अस्माकं प्रभुना धीशुश्रोत्रेण निस्तारयितुरी- २५
श्वरस्य धन्यवादं करोमि । अतएव शरीरेण पापव्यवस्थाया मनसाहु
ईश्वरव्यवस्थायाः सेवनं करोमि ।

॥ अष्टमोऽध्यायः ॥

१ स्त्रीष्टे विनाशिनो व्यवस्थादृष्टान्तात्ति धर्मोत्तरणस्य ११ ईश्वरस्य पुण्यं विनया-
येत्यर्थं तत्र नियुक्तवत् ११ स्त्रीष्टेन सेवां लामो कथय ।

ये जना स्त्रीष्टं धीशुम् आश्रित्य सांसारिकाचारानुशारेण जाय- १

- रित्वा पारमार्थिकम् आचारम् आचरन्ति तेऽधुना दण्डार्हा न भवन्ति।
 २ जीवन्दायिका पारमार्थिकी च या ख्रीष्टयोगो व्यवस्था सा पापान्
 ३ मरणजनिकाया व्यवस्थायाश्च भाम् अमोचयत्। यथाऽश्वरीरस्य दुष्क-
 र्त्तत्वाद् व्यवस्थया यत् कर्म साधयितुमशक्यं ईश्वरः पापस्य बलिं दातुं
 निजपुत्रं पापिलोकानां सावृक्षेन प्रेष्य तस्य शरीरे पापस्य दण्डं कृत्वा तत्
 ४ कर्म साधितवान्। ततः सांसारिकाचारानुसारेण नाचरित्वा पारमार्थि-
 कम् आचारं कुर्वद्भिरस्माभि र्व्यवस्थायन्ते लिखितानि धानि धर्मकर्मणि
 ५ तानि सर्वानि साधन्ते। ये सांसारिकास्ते सांसारिके कर्मणि समासक्ता
 भवन्ति किन्तु ये पारमार्थिकास्ते पारमार्थिके कर्मण्यसक्ता भवन्ति
 ६ तथा शारीरिके कर्मणि योऽनुरागः सोऽनुरागो मरणजनकः किन्तु
 ७ पारमार्थिके कर्मणि योऽनुरागः स परमायुः शान्तिश्च जनयति। शारी-
 रिके कर्मणि योऽनुरागः स ईश्वरस्य विरुद्धं शत्रु भवति तस्माद् ईश्वरस्य
 ८ व्यवस्थाया अधीनो न भवति भवितुश्च न शक्नोति। एतस्मात् सांसारिकः
 ९ सन् कोपीश्वरं तोषयितुं न शक्नोति। ईश्वरस्यात्मा यदि युष्मासु
 वर्तते तर्हि यूयं सांसारिका न भवथ किन्तु पारमार्थिका लोका भवथ;
 १० तथा यः कश्चित् ख्रीष्टस्यात्मानं न प्राप्नोति स ख्रीष्टस्य न भवति। यदि
 ख्रीष्टो युष्मासु तिष्ठति तर्हि पापेन शरीरे मरणस्याधीने सत्यपि पुष्के-
 ११ नात्मा सजीवो भवति। धीशुम् उत्थापयिता स ईश्वरस्तस्यात्मा यदि
 युष्मासु वर्तते तर्हि यः अज्ञानात् ख्रीष्टम् उत्थापितवान् स युष्माकं मध्ये
 वाग्मिना निजात्मना युष्माकमपि मर्त्यदेहान् पुनः सजीवान् करिष्यति।
 १२ हे भ्रातृमण वयं शारीरिकं सुखाभिलाषं परिपूरयितुं शरीरस्य
 १३ निम्ना अभवाम, इत्थं नहि; यतः शारीरिकसुखाभिलाषानुसारेण
 आचारं कृत्वा यूयं मरिष्यथ किन्वात्मना यदि शारीरिकं कर्म विना-
 १४ प्रथय तर्हि जीविष्यथ। यतो यावन्तो लोका ईश्वरस्यात्मना आकृष्टा
 १५ भवन्ति ते सर्वेऽप्य ईश्वरस्य सन्ताना भवन्ति। यूयं पुनरपि मध्यजनकं
 दास्यरूपं स्वभावं न प्राप्ताः किन्तु येन स्वभावेनेश्वरं पितः पितरिति प्रोच्य

समोऽप्यथ तादृशं दत्तकपुत्रलक्ष्यं स्वभावं प्राप्नुत । अपरस्य वयम् ईश्वरस्य १६
 सन्ताना एतस्मिन् पवित्र आत्मा अस्माकं आत्मभिः साङ्गे प्रमाणं दत्तवान् ।
 अतएव वयं यदि सन्तानासाक्ष्यधिकारिणः, अर्थाद् ईश्वरस्य स्वाभिक्ता-१७
 रिणः स्त्रीष्टेन सहाधिकारिणस्य भवामः, अपरं तेन साङ्गे यदि दुःखभागिनो
 भवामस्माँ तस्य विभवस्यापि भागिनो भविष्यामः । किन्त्वस्मासु प्रका-१८
 श्रियते यो भावो विभवस्य समीपे वर्त्तमानकालस्येदं दुःखमहं दृष्टमिव
 जानामि । यत ईश्वरस्य सन्तानानां मध्ये विभव उदेव्यति, एतां प्रत्याशां १९
 ह्यस्मा प्राणिगणो मितात्मन् अपेक्षते । अपरस्य प्राणिगणः स्वैरम् अस्त्री-२०
 कताया वशीभूतो नाभवत् किन्तु मरणाधीनत्वाद् ईश्वरस्य सन्ता-
 नानां परममुत्था मुक्ता भविष्यन्तीत्यभिप्रायेण यस्तान् वशीभूतान् २१
 अकरोत् तेन वशीभूता अभवत् । अपरस्य प्रसवेदेनयाः सदृशा वेदेनया २२
 स्थितः सन् इदानीं यावत् प्राणिमात्र आर्त्तस्वरं करोतीति वयं जानीमः ।
 केवलास्त इति न किन्तु प्रथमजातं फलस्वरूपं आत्मानं प्राप्ता वय-२३
 मपि दत्तकपुत्रलपदम् अर्थात् शशानाङ्करोरित्यात्मन् अपेक्ष्य तद्वद्
 अन्तरात्तरावं कुर्वेः । वयं प्रत्याशया चाणं लभामहे किन्तु प्रत्यक्ष-२४
 वस्तुनो या प्रत्याशा सा प्रत्याशा नहि यतो मनुष्यो यद् भुङ्क्ते तस्य २५
 प्रत्याशां कुतः करिष्यति ? यत्र भुञ्जमहे तादृशस्य वस्तुनः प्रत्याशां यदि
 कुर्वन्तर्हि धैर्यम् अवलम्ब्य तत्प्राप्तिम् अपेक्ष्य तिष्ठामः । तत आत्मापि २६
 अस्माकं दुर्म्बलताया महायत्नं करोति, अपरं किञ्चिन्निमित्तं प्रार्थनं कर्त्तव्यं
 तद् बोद्धुम् अशक्यम्, अस्यष्टेनार्त्तरावेणात्मा स्वयम् अस्मान्निमित्तं निवेदनं
 करोति । अपरम् ईश्वराभिमतानुसारेण पवित्राणां साकानां निमित्तं २७
 निवेदनं करोति य आत्मा तस्याभिप्रायम् अन्तर्ह्यस्मी जानाति । अपरम् २८
 ईश्वरनिष्पितानुसारेणाकृताः सन्तो ये तस्मिन् प्रेमाणं कुर्वन्ति सर्वे
 अष्टमा मिलिता तेषां मन्त्रज्ञं जनयन्ति, एतद् वयं जानीमः । यत ईश्वरो २९
 धाम् पूर्णं अख्योक्तवान् आत्मगणस्य मध्ये स्त्रीष्टं श्रेष्ठजातरं ह्यस्मा तस्य
 प्रतिमूर्थाः सादृश्यं प्राप्तुं तान् न्ययुक्तः । अपरस्य यान् नियुक्तवान् तान् ३०

आहूतवान् यान् आहूतवान् तान् पुण्ड्रवन्नेन गणितवान् यान् पुण्ड्रवन्नेन
गणितवान् तान् विभवाधिकारिणोपि कृतवान् ।

- २१ इत्यथ वयं किं भूमः ? ईश्वरो यद्यस्माकं वपणो भवति तर्हि को वि-
२२ पसोस्माकं भवितुं शक्नोति ? स्वयं पुनं न रक्षित्वा योऽस्माकं सर्वेषां
२३ निमित्तं ते प्रदत्तवान् स किम् अगुंष्टस्माकभ्यम् अन्यानि सर्वानि न
दास्यति ? ईश्वरस्य मनोनोतेषु को दोषारोपं करिष्यति ? किं यस्तान्
२४ पुण्ड्रवन्नेन गणयति स एव ? अपरं तेभ्यो दण्डदानाग्रां को वा करिष्यति ?
योऽस्माभिर्मित्तं प्राणान् त्यक्तवान् केवलं तन्न किन्तु गम्भानाद् अस्याथ
ईश्वरस्य दक्षिणे पार्श्वे स्त्रिणांशायस्माकं निमित्तं निवेदनं करोति स
२५ स्त्रीष्टः किं करिष्यति ? अस्माभिः सह स्त्रीष्टस्य प्रेमविकेदं जनयितुं कः
शक्नोति ? क्रोधो वा शोको वा ताडना वा दुर्भिक्षं वा वस्तुहीनत्वं वा विपद्
२६ वा खड्गो वा किमेतानि प्रकुर्वन्ति ? किन्तु लिखितम् आस्ते यथा

‘सर्वदिनं मुखे मृत्योस्त्वत्प्राते वयमास्महि ।

गणितास्तु वयं सर्वे बलये नीतमेव वत् ।’

- २७ अपरं योऽस्मासु प्रेम करोति तेनेतासु विपत्सु अधिकोपि वयं जिविषो
२८ भविष्यामः । यतोऽस्माकं प्रभौ श्रीष्टुस्त्रीष्टे ईश्वरस्य यत् प्रेम तस्मान् मृत्यु
२९ वा जीवन् वा दिव्यदूता वा मुख्या वस्तवन्तो भूता वा वर्णमानो वा
भविष्यदा चक्षुषदं वा शीतपदं वापरं किमपि सृष्टवस्तु वाष्माकं विच्छेदं
जनयितुं न शक्नोति, एतादृशो वृद्धविश्वासो ममास्ते ।

८ वचनोऽध्यायः ।

१ विरुद्धिवाच्यं पौलस्य वचनम् । २ इमाहीमः सर्वे तु सन्ताने ३ जामुयवत् ४
कथं वा जामुयवः किन्तोऽस्योपेक्षानुसारदेव भवतीति कथनं ५ कुलाकस्य
वृष्टान्तेन विवादिन अन्तरम् ईश्वरस्य न्याय्यत्वम् ।

- १ अहं काश्चिद् आरोपितां कथां न कथयामि, स्त्रीष्टस्य साक्षात् वक्ष्या-
मेव कथयामि पवित्रस्यात्मनः साक्षान् मदीयं मन एतत् साक्ष्यं ददाति ।
२ ममाक्षरतिशयदुःखं निरन्तरं खेदस्य तस्माद् अहं स्वमन्त्रोपभक्तगणस्य
३ श्रान्तिपथस्य च निमित्तान् स्वयं स्त्रीष्टाभ्यापयस्वन् रेण्वम् । यतस्ते

इत्यायेसो वंशः सत्कारणाद् दन्तकपुञ्जत्वं तेजो नियमो व्यवस्था-
दानं मन्दिरे भजनं प्रतिज्ञा पित्रपुरुषस्य जनिः सर्व्वेतेषु तेषाम् अवि-
कारोऽस्ति । तत् केवलं नहि किन्तु सर्व्वोध्यतः सर्व्वदा सविदानन्द ईश्वरो
यः श्रोष्ठः स शारीरिकसमन्त्येन तेषां वंशे ऽवातरत् । इति ।

ईश्वरस्य वाक्यं विफलं जातम् इति नहि दत्तकारणाद् इत्यायेसो
वंशे ये जातास्तैः सर्व्वे वस्तुत इत्यायेसीया न भवन्ति । अपरम् दम्भादीनां
वंशे जाता अपि सर्व्वे तस्यैव सन्ताना न भवन्ति किन्तु इमहाको नाका
तत्र वंशो विस्थातो भविष्यति । अर्थाद् दम्भादीनां शैरमसन्ताना यावन्त-
स्यावन्तएवेश्वरस्य सन्ताना न भवन्ति किन्त्वङ्गीकारानुसारेण येषां
जन्मभवत् तएवेश्वरस्य सन्तानत्वेन गणिता भवन्ति । यत्स्यादङ्गीकृतं
वाक्यमेतत् एतादृशे समये मर्यागतवति मति सारापुञ्जमेकं प्रसविष्यति ।
अपरमपि वदामि रिक्कानाया योषिता जनैकस्माद् अर्थाद् अस्माकम् १०
इच्छाकं पूर्व्वपुरुषाद् गर्भे धृते तस्या इथाः सन्तानयो भूमिष्ठितेः पूर्व्व ११
तथा तयोः शुभाशुभकर्षणः करणात् पूर्व्वम् ईश्वरीयेच्छानुसारेण
अखिरूपणं कर्षणे नहि किन्वाङ्गानकारिणे भवति, तद् यथा सिद्ध्यति १२
तदर्थं तां प्रतीदं वाक्यम् उक्तमभूत् ; श्रेष्ठः कनिष्ठं सेविष्यते ; यथा १३
लिखितम् आस्ते 'तथाप्येषावि न प्रीला याकूवि प्रीतिमावहं ।'

तर्हि वयं किं ब्रूमः । ईश्वरः किम् अन्यायकारी । तथा न भवतु । यतः १४
स स्वयं मुसाम् अवदत् ; 'तमां कर्तुं यस्मै ममेच्छा जायते तमेव वसेऽहं १५
तथा यदा कर्तुं यस्मै ममेच्छा जायते तमेव दसेऽहं ।' अतएव मानुषाणाम् १६
इच्छातसेष्टातो वा भवतीति नहि दत्तकारिण ईश्वराद् भवति ।
किरौणि शास्त्रे लिखति 'तथा यथा मम महिमा प्रकाशते तथा सर्व्व- १७
स्मिन् भूमण्डले स्थितानां लोकानां समीपे यथा मम नाम विख्यातं भवति
तन्निमित्तम् अहं तुभ्यम् उद्यपदं दत्तवान् ।' अतोऽनुग्रहं कर्तुम् इच्छां १८
यस्मै करोति तमनुदृष्टाति तथा नियहं कर्तुम् इच्छां यस्मै करोति
तं निदृष्टाति ।

- १६ यदि कश्चि मदीयेच्छायाः प्रतिबन्धं कर्तुं कस्य सामर्थ्यं विद्यते । तर्हि
 २० यदेवं कुतो गच्छति । हे ईश्वरस्य प्रतिपन्नलोकं त्वं कः । एतादृशं भां कुतः
 २१ गच्छाम् । इतिकथां गच्छवन्तु सद्ये किं कथयिष्यति । एकस्मान् सप्रिय-
 षाद् उत्कृष्टापकृष्टौ द्विविधौ कलभौ कर्तुं किं कुलासत्ताभिन्नारौ
 २२ नास्ति । ईश्वरः कोपं प्रकाशयितुं निजमूर्तिं ज्ञापयितुश्च विनाश-
 योग्यानि सर्वकोपभाजनानि प्रति यदि बलकालं धैर्यवत्तमनं करोति ;
 २३ अपरश्च मुक्तिनिमित्तं यान् पूर्व्यं सञ्जितवान् एतादृशान्यनुग्रहपात्राणि
 २४ प्रति, विशेषतः केवलचिद्दिनां नहि भिन्नदेहिनां मयाद् आश्रितान्
 अस्मानपि प्रति, यदि निजमहिमरूपं धनं प्रकाशयितुम् इच्छति तत्र
 २५ तत्र किं । हेतवेत्यर्थे यथा लिखितम् आसी

‘ यो लोको भम नासीत् तं वदित्वांमि मदीयकं ।

यो जगो मेऽप्रियदासीत् तं वदित्वांम्वहं प्रियं ।

२६ यूयं मदीयलोका न सन्नेतिवाक्यमौघत ।

अमरेणस्य सन्ताना इति ख्यात्यस्ति तत्र ते ।

२७ इत्यायेलीयलोकेषु चिन्तायिष्योपि कथामेतां प्राचारयत्,

‘ इत्यायेलीयवंशानां या संख्या सा ■ निश्चिता ।

यामुद्रसिकतासंख्याममाना यदि जायते ।

तथापि केवलं लोकैरस्यैस्त्राणं प्रजिघ्यते ।

२८ यतो न्यायेन स्वं कर्त्तुं परेभ्यः साधयिष्यति ।

देवे सह्य संशेषाश्रितं कर्त्तुं करिष्यति ।

२९ चिन्तायिष्योऽपरमपि कथयामास,

‘ धैर्याध्वज परेभ्यसेदस्माकं वीजमेककम् ।

अपि नास्त्वापचिष्यद्भिर् तर्हि सिद्धेभि पत्तये ।

अमराजगरे कैव खितानां यादृशी दृशा ।

अभविष्यद्दृशा नूनमस्माकमपि तादृशी ।

३० तर्हि यथे किं वक्ष्यामः । इतरदेवीया लोका अपि पुष्पानुसन्धानेन

१२ इत्यत्र चिह्नदिनि तदन्वयोक्ते च कोपि विवेको नास्ति यस्याद् यः पूर्वार्धे

११ प्रश्नः स निजवाचकभावं प्रति प्रसजो भवति । अतएव

‘यः कश्चित् परमेष्ठस्य नाम्ना हि प्रार्थयिष्यते।

सर्व मनुजो नूनं परिचातो भविष्यति ।

१३ धत्ते न प्रत्यायन् तस्य सन्निधौ कथं प्रार्थयिष्यन्ते । तथा यस्याद्यानं कदापि न मृतवन्तस्तं कथं प्रत्येयन्ति । अपरं यदि प्रसारयितारो न तिष्ठन्ति

१५ तदा कथं ते आस्यन्ति ? तथा यदि प्रेरिता न भवन्ति तदा कथं प्रचार-
यिष्यन्ति ? यादृशं लिखितम् आसौ

‘मातृलिकं सुसंवादं ददत्यानीय ये मराः।

प्रसारयन्ति ज्ञानेन्य सुसंवादं जनास्तु ये ।

तेषां चरणपद्मानि कोटूग्धन्यतराणि हि ।

१६ किन्तु ते सर्वे तं सुसंवादं साक्षां न कृतवन्तः, यिन्नायिषो ब्रह्मा
लिखितवान् 'कः प्रत्येति सुसंवादं परेशास्मत्प्रचारितं ।'

१७ अतएव अवर्णेन विश्वास ईश्वरस्य प्रचारितेन वाक्येन अवर्ण्य भवति ।

१८ तर्हि चं प्रवीमि ते किं श्रातुं न लभन्ते ? अवश्यम् अष्टाष्टान् यस्मात्

‘तेषां शब्दो मर्हो व्याप्नोद् वाक्यस्य निखिलं जगत्।’

१६ अपरमपि वदामि इत्याद्येलीयलोकाः किम् एतां कथां न बुध्यन्ते ?
प्रथमतो मुखा इदं वाक्यं प्रोवाच ये मानवानां मध्ये गणिता न भवन्ति नै-
र्युष्माकम् ईर्ष्यां जनयिष्यामि तथा विवेकहीनैर्लोकैर्धुमान् रोषयुक्तान्

२० करिष्यामि । अपरञ्च धिक्कायिष्योऽतिशयात्तोभेण कथयामास

‘नैहन्ता मम तत्त्वं ये मज्झिमां प्राप्नुवन्ति ते ।

यैः प्रश्नोपि न मेऽकारि तेष्वात्मानं प्रकाशये ।'

२१ किन्विल्लायेलीयलोकेषु कथथाश्चकार

‘अनाज्ञायाहिलोकानां मरणाच्चापत्तिकारिणं।

शास्त्रमेव दिवं गुरुं हस्ती विस्तारयाम्यहं ।

(१) इत्यादिश्लोकाः

१ सर्वेषाम् इत्यादिश्लोकानां नापादानं २ असमोनीतलोकानाम् अपादानं ११
तेषां यतकाद् अल्लोकानां परिचायनं १७ निम्नदेशिनाम् अस्मिन्मन्त्रेणा-
मुक्तित्वं तथा ज्ञासते । इत्येत ईश्वरस्य भक्त्यादिकरणोचितत्वम् ।

ईश्वरः किं निजालोकान् पर्यव्याचीत्, अर्हं किम् ईदृशं वाक्यं प्रवीमि ? १
तत्र भवतु यत् इनाहीमो वंशीयविन्यामीनो गोत्रे मम जन्म तेनाह-
मपीत्याद्येसीयलोको भवामि । यान् निजलोकान् पूर्वम् ईश्वरो लब्धवान् २
अकरोत् स तान् न परित्यक्तवान् । अपरञ्च 'हे परमेश्वर लोकास्तदीयाः
सर्वा यन्निवेदीरभञ्जन् तथा तव भविष्यदादिनः सर्वान् अज्जन्
केवल एकोहम् अस्मि ममापि प्राणान् हर्तुम् अधुनापि चेष्टन्ते', एतां ३
कथाम् इत्याद्येसीयलोकानां विरुद्धम् ईश्वरस्य समीप एलियो निवेद-
यामास । तस्मिन् शब्दे लिखिताम् एनां कथां किं यूयं न जानीथ ? ततस्तं ४
प्रतीयरसोत्तरं किं जातं ? शास्त्राख्यो देवतायाः समीपे यैर्जानूनि न
यातितानि तादृशाः सप्त सदृशाणि लोका अवशिष्टाः स्थापिता मया ।
तद्वद् एतस्मिन् वर्तमानकालेपि अनुग्रहेण मनोनीतलोकाणाम् अवशिष्टा ५
लोकाः सन्ति । अतएव यद्यनुग्रहेण भवति तर्हि क्रियया न भवति ६
नो चेद् अनुग्रहेऽननुग्रहएव ; किन्तु यदि क्रियया भवति तर्ह्यनुग्रहेण
न भवति नो चेत् क्रिया क्रियैव न भवति ।

तर्हि किं ? इत्याद्येसीयलोका यद् उददिशन् तन् नाशमग ७
किन्तु मनोनीतलोकास्तद् अलभन्त तदन्ये सर्वे अन्धीभूताः । यथा ८
लिखितम् आसीत् 'दृष्टिक्रियाहीननेत्रैः अवलोकितक्रियाहीनकर्णैश्च ईश्वरोऽद्य
यावत् तेषाम् अतिनिद्राशुल्लभत्वां घटयामास । एतस्मिन् द्वाभूदपि ९
लिखितवान् यथा

'तेषां भङ्गमतलोकाणामुन्माद्योहि भविष्यति ।

तेषाम् दितकङ्कक्षं वंशयन्तो भविष्यति ।

१० भविष्यन्ति तथैवान्धा यथा पश्यन्ति नैव ते ।

कटिदेशे च तेषां वै क्रमो नित्यं भविष्यति ।'

- ११ यत्तन्माह ते पादस्तुलनं सम्भवन्त एतां कथां किमहं वदामि? तत्र
भवतु किन्तु तान् लघोयिनः कर्तुम् इतरदेवीयलोके परिचाये प्राप्ते ।
- १२ तेषां पतनं यदि जगतो लोकानां लाभस्वरूपम् अभवत् तथा तेषां
ह्रासो यदि भिक्षुदेशिनां लाभस्वरूपोऽभवत् तर्हि तेषां दृष्टिः कति
१३ लाभस्वरूपा भविष्यति? अतो हे अन्यदेशिनो युष्मान् समोऽथ कथयामि
निजानां ज्ञातिवन्धूनां मन्त्रसूचोऽगं जनयित्वा तेषां मध्ये कियतां
१४ लोकानां यथा परिचायं जनयामि तन्निमित्तम् अन्यदेशिनां निकटे
१५ प्रेरितत्वाद् अहं स्वपदस्य महिमानं प्रकाशयामि । तेषां निपक्षेण
यदोत्तरेण सह जगतो जनानां मेलनं जातं तर्हि तेषां यदणं नृपदेहे
१६ यथा जीवनलाभस्तदत् किं न भविष्यति? अपरं प्रथमजातं फलं यदि
पवित्रं भवति तर्हि सर्वमेव फलं पवित्रं भवति; तथा मूलं यदि शुद्धमिति
१७ तर्हि शाखाऽपि तथैव भवन्ति । अपरञ्च कियतीनां शाखानां भिन्नात्मत्वात्
त्वं वन्यजितवृक्षस्य शाखा भूत्वा यदि तच्छाखाया मूले संलग्ना सती जित-
१८ वृक्षोऽयमूलस्य रसं भुंजे तर्हि तस्या भिन्नशाखाया विदुर्हं ना गर्वीः
किन्तु यदि गर्वीति तर्हि त्वं मूलं यस्य धारयसि किन्तु मूलं त्वां धार-
१९ यति तत्संस्कारः । अपरञ्च यदि वदसि मां संयोजयितुं ताः शाखा
२० विभिन्ना अभवन् । भद्रं, अप्रत्ययकारणात् ते विभिन्ना जातास्ताया
विश्वासकारणात् त्वं संयुक्तो जातस्तस्माद् अहङ्कारम् अकृत्वा समाध्वसो भव ।
- २१ यत ईश्वरो यदि स्वाभाविकशाखा न स्थापयति तर्हि सावधानो भव चेत्
२२ त्वामपि न स्थापयति । इत्यत्र ईश्वरस्य यादृशी कृपा तादृशं शासनमपि
यस्य; ये पतिता भवन्ति तान् प्रति तस्य शासनं प्रकाशितं भवति किन्तु
यदि तस्य कृपाया वशं गतः सन् तिष्ठसि तर्हि त्वां प्रति कृपा प्रकाशिता
भविष्यति; नैव चेत् त्वमपि तदत् क्षिप्तो भविष्यसि ।
- २३ अपरञ्च ते यद्यप्रत्यये न तिष्ठन्ति तर्हि पुनरपि संयुक्ता भविष्यन्ति
२४ यस्मात् पुनरपि संयुक्तान् कर्तुम् ईश्वरस्य शक्तिरासौ । त्वं वन्यजितवृक्षस्य
शाखा भूत्वा रीतिव्यत्ययेन संयुक्तमजितवृक्षे समलग्नस्तर्हि तस्य वृक्षस्य

लीलायाः आकाः किं पुनरपि वृत्ते संलग्नं न ब्रह्मणि । हे २५
 आतरो युष्माकं आत्माभिमानो यथा न जायते तदर्थं ममेकं वाञ्छा
 भवति यद्यं एतन्निगूढतत्त्वम् अजानन्तो यथा न तिष्ठन् वस्तुतो यावत्काशं
 सन्पूर्वरूपेण भिन्नदेशिनां संघर्षो न भविष्यति तावत्काशम् अंशेन
 दृष्टायेलीयलोकानाम् अन्धता स्थास्यति ; पश्चात् ते सर्वे परिचाता २६
 भविष्यन्ति ; एतादृशं लिखितमप्यासौ

‘आगमिष्यति शोधेन एको यस्मात्तदायकः ।

अथर्थां याकुवो वंशात् सतु दूरीकरिष्यति ।

२७ तथा दूरीकरिष्यामि तेषां पापान्यहं यदा ।

तदा तैरेव शङ्खं मे नियमोऽयं भविष्यति ।’

सुसंवादे ते युष्माकं विपत्ता अभवन् किन्तु मनोनीतलकरणे ते पिबन्तो- २८
 कानां प्रियपात्राणि भवन्ति । यत ईश्वरस्य दानाद् आह्वानाच्च पश्चात्तापो २९
 न भवति । अतएव यूयं पूर्व यथा ईश्वरे ऽविश्वासिनश्चासु सम्प्रति तेषाम् ३०
 अविश्वासकारणाद् ईश्वरस्य कृपापात्राणि भवन्ति, तदत् ददानीं तैरविश्वासे ३१
 कृतेपि युष्माभिर्लब्धकृपाकारणात् कृपां ते लप्स्यन्ते । ईश्वरः सर्वान् प्रति ३२
 कृपां प्रकाशयितुं सर्वान् अविश्वासिन् गणयति । अद्य ईश्वरस्य ज्ञानबुद्धिः ३३
 रूपयो धनयोः कीदृक् प्राचुर्यं ; तस्य राजशासनस्य तत्त्वं कीदृग् अप्राप्यं
 तथा तस्य मार्गः कीदृग् बोधागम्यः । परमेश्वरस्य सङ्कल्पं को ज्ञातवान् ? ३४
 अपरं तस्य मन्त्रो वा कोऽभवत् ? तथा तं क कृपाकरोत् ? तच्चिमित्तं तं ३५
 प्रत्युपकरोति । यस्माद् वस्तुमात्रमेव तस्मात् तेन तत्कारणाद् अभवत् ३६
 तदीयो महिमा सर्वदा प्रकाशितो भवतु । इति ।

१९ आह्वयोधीयः ।

१ ईश्वरस्य कृपातो यथाशक्ति तस्य सेवकमुचितं २ प्रेमादि कर्तुं
 हिंसामकर्तुमुपदेष्टव्यम् ।

हे आतरो ईश्वरस्य कृपातो युष्माकं सन्निधावहम् इति विनयं करोमि १
 यूयं संजीवं पवित्रं याज्ञं वलिम् स्वं स्वं शरीरम् ईश्वरमुद्दिश्य वसुत-